REDACȚIUNEA,
Administrațiunea și Tipografia
Brașov, piața mare nr. 30.
TELEFON Nr. 226.
Scrisori nefrancate nu se primesc.
Manuscripte nu se retrimit.
Inserate
se primesc la Administrațiune
Brașov și la următoarele
BIROURI de ANUNȚURI:
In Viena la M. Dukes Nachf., Nux. Augenfeld & Emeric Lessner, Heinrich Schalek, A. Oppelik Nachf., Anton Oppelik. In Budapesta la A. V. Golberger, Ekstein Bernat, Iuliu Leopold (VII Erzsébet-körut).
Prețul inserțiunilor: o serie garmond pe o coloană 10 bani pentru o publicare. Publicări mai dese după tarifă și învoială. — RECLAME pe pagina 3-a o serie 20 bani.

GAZETA TRANSILVANIEI

(Număr de Dumineca 50.)

Telefon: Nr. 226.

GAZETA apare în fiecare zi
Abonamente pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 24 cor., pe șase luni 12 cor., pe trei luni 6 cor.
N-rii de Duminecă 4 cor. pe an.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 40 franci, pe șase luni 20 fr., pe trei luni 10 fr.
N-rii de Dumineca 8 fr. pe an.
Se prenumeră la toate oficiile poștale din întru și din afară și la d-nii colectori.
Abonamentul pentru Brașov:
Administrațiunea, Piața mare târgul Inului Nr. 30. etagiu I. Pe un an 20 cor., pe șase luni 10 cor., pe trei luni 5 cor. Cu dusul acasă: Pe un an 24 cor., pe șase luni 12 cor., pe trei luni 6 cor. — Un esemplar 10 bani. — Atât abonamentele, cât și inserțiunile sunt a se plăti înainte.

Nr. 274.—Anul LXXI. Brașov, Vineri 12 (25) Decemvrie. 1908.

Teascul maghiarizării.

La primăvară se împlinesc treizeci de ani de când a venit peste capul școalelor noastre românești pacostea primei legi școlare de maghiarizare a lui Trefort, ministrul de instrucțiune de pe atunci. Atunci Românii au protestat în frunte cu vlădicii în contra acestei încercări de a face o gaură mare în legea naționalităților și de-a nesocoti și celelalte naționalități, a căror țântă — cel puțin țânta mărturisită pe față — fusese la început de a asigura naționalităților măcar pe terenul școlar și bisericesc o desvoltare mai liberă și mai liniștită.

Românii, ca întotdeauna și la 1879, au văzut și au presimțit pericolul. Guvernul de atunci căuta să ne liniștească, zicând că nu cere decât numai ca limba maghiară să devină studiu obligător și în școalele noastre poporale, limba de predare va rămânea însă și în viitor tot cea românească. Ne aducem aminte de temerea cea exprimat'o în camera magnaților fericitul Metropolit Vancea și de răspunsul ce i-l'a dat ministrul Trefort. „Cine va putea garanta mai târziu", zicea Metropolitul, „că dacă proiectul de limbă al d-lui Trefort va deveni lege, această lege nu-și va schimba — nu voi zice acum, dară cu timpul — natura, și poziținnea limbei maghiare ca obiect de învățământ nu o va schimba cu poziținnea limbei de propunere și în școalele confesionale ale naționalităților?" Ministrul Trefort îl întrerupse zicând: „Aceasta nu stă în proiect"!

N'a stat atunci, în proiect, dar stă acum în legea ce se datorește actualului ministru de instrucțiune, Apponyi. Stă încă și mai mult în ordinațiunile, prin cari acest ministru vrea să esecute legea școlară art. XXVII din 1907. Incă și în ziua de azi după trei-zeci de ani ni-se spune: „nu vă spăriați că tot limba română va rămânea limba de predare în școalele voastre pe cari le veți putea susținea!" Rămâne! dar legea dela 1907 ordonă ca în clasele V și VI poporale obiectele de învățământ toate, afară de limba română și religiune, să se propună și în limba maghiară. Una la mână. Apoi știm, că toate măsurile luate pentru învățarea limbei maghiare în acea lege, sunt de așa ca cu timpul limba maghiară față cu limba de predare română să ducă la sfârșit rolul ariciului în gaura sobolului.

Și ca să nu ne îndoim de aceasta, groful Apponyi ne-a dat ca dar de Crăciun planul de învățământ pentru propunerea limbei maghiare in școalele noastre poporale, în care dela început ne-o spune verde, că deja în cele dintâi patru clase ale școalelor noastre poporale prin predarea limbei maghiare vrea să facă din elevii români magyar ember-i „cari să-și poată exprima la înțeles cugetările în sens și cu vorba ungurește". In ce mod, ne-o spune cea mai nouă ordinațiune dela 14 Noemvrie 1908, ce o publicăm mai jos.

La 1879 ministrul-președinte de atunci Coloman Tisza și ministrul Trefort stau încă cu un picior răzimați pe legea de naționalitate, când cereau să se introducă limba maghiară și în școalele poporale ca studiu obligător, ceea-ce nu era prevăzut în această lege. Ministrul Apponyi nici habar nu mai are de legea de naționalitate — care zice că în statul ungar numai limba mai înaltă oficială și administrativă trebue să fie cea maghiară.

Ministrul de instrucțiune de astăzi nu vrea să se mai încurce cu astfel de țărmuriri, ca să mai poată trăi pe lângă limba maghiară și celelalte limbi, ci pretinde cum se poate vedea și din ordinațiunea amintită, să știe fiecare elev, fie maghiar ori nemaghiar, după patru ani de școală a scrie și a vorbi ungurește. Aici am ajuns după treizeci de ani. Coardele maghiarizării se întind pe când se pun piedeci tot mai mari desvoltării noastre firești, precum și înaintării culturei noastre, care e posibilă numai în limba noastră.

Dacă n'am fost în stare până acum să punem stavilă acestui curent periculos pentru noi ca și pentru țara întreagă, nu însemnează ca să disperăm și să aruncăm arma, cu care trebue să ne apărăm limba și naționalitatea. Incă până acuma prin nimic nu s'a dovedit că nizuințele cutropitoare au șanse de învingere finală, dar s'a dovedit tăria și trăinicia poporului nostru de cari s'au zădărnicit până acum toate planurile de maghiarisare și sperăm firm și tare că se vor zădărnici și în viitor.

Va sosi un timp când cei ce azi cred că cu legi și ordinațiuni se poate muta osia pământului, se vor convinge, că, în loc să-și ajungă scopul, au contribuit numai mijlocit ca conștiința națională să se deștepte mai tare și să prindă rădăcini tot mai adânci în sânul naționalităților nemaghiare.

Fondul cultural.

Cu aceeași bucurie și mângăiere, cu care obștea românească a luat la cunoștință astăprimăvară hotărârea sinodală de-a se înființa un fond cultural pentru susținerea școalelor noastre confesionale, va saluta astăzi și măreața inițiativă a I. P. Sale archiepiscopului și metropolitului Ioan *Mețian* pentru ducerea în îndeplinire a hotărârei sinodale, luată prin *circulara*, adresată clerului și poporului din întreaga archidieceză, pe care o lăsăm să urmeze:

Dintre toate dorințele oamenilor nici una nu este atât de mare și de ferbinte, ca și acea de a ajunge binele posibil din această lume și do fericirea din cealaltă lume. O dorință după care aleargă oamenii dela naștere până la moarte!

Dacă însă, pe lângă toate silințele, numai unii oameni se văd mai aproape de acea dorință, iar alții sunt departe de ea, cauza este, că cei dintâi fiind mai luminați și așa conducându-și mai bine lucrurile lor, își asigură și în această lume o soarte mai bună, care-i ajută și la fapte bune, pentru fericirea cea vecinică, pecând ceilalți, nefiind luminați și neștiindu-și conduce bine lucrările, nu-și pot asigura soarte mai bună și nici fapte mai bune și pentru fericirea cea vecinică.

Despre acestea ne vom convinge iubiților, dacă vom privi și numai în jurul nostru, ca să aflăm, nu numai oameni și familii singuratice, dar și popoară număroase în bună stare, în vază și cinste mai mare, decum suntem noi, deși nici acelea nu lucră decât tot numai cu două mâni ca și noi, și nu sunt mai creștine decât noi; iar de vom cerceta cauza acelei bune stări, vom afla — cum zisei — că ele sunt mai luminate decât noi și de aceea stau și mai bine decât noi.

De vom cerceta mai departe cum au ajuns acelea popoară la mai multă lumină decât noi, vom afla iarăși, că numai prin carte sau învățătură câștigată la tinerețe, în scoalele lor de tot felul.

Pentru a înțelege cât mai bine folosul cel mare al cărții sau învățăturii, vă voiu spune pe scurt, iubiților, că cartea ne învață a iubi pe Dumnezeu și pe deaproapele, făcând fapte bune și ferindu-ne de cele rele; cartea ne învață a ne iubi patria mamă, pământul în care ne-am născut și am crescut și în care trăim; cartea învață pe plugar cum să cultive mai bine pământul, ca să rodească mai mult; ea învață pe meseriaș cum să-și lucre mai bine meseria, pe medic, pe advocat, — cum să-și poarte mai bine profesiunile lor și tot asemenea și pe alții.

Cartea a făcut satele și orașele cele frumoase, ea a făcut drumurile ferate, telegraful, telefonul și alte asemenea lucruri mărețe și folositoare; ea este acea comoară bogată ascunsă în holdă de pământ, de care ne spune și sfânta evangelie și pentru care omul înțelept își vinde tot ce are și cumpără holda cu acea comoară. De aceea, toți oamenii doritori de viitor mai bun, iubesc cartea, o îmbrățișază cu dragoste și o păstrează la loc de frunte în casele lor, ca să i învețe și să i lumineze în toate trebuințele lor.

Din acestea urmează iubiților, că dacă voim și noi a ajunge o soarte și viitor mai bun pe pământ și fericirea cerească, dacă voim a ajunge și noi tot la mai multă vază, cinste și bunăstare, cum au ajuns și celelalte popoare din iubita noastră patrie: atunci trebue să apucăm și noi calea ce au apucat-o acelea, adecă să ne silim și noi a înființa și a susținea școale de tot felul, pentru a învăța și noi carte în aceeași măsură, în care învață toate popoarele din lumea mare, cu viitor mai bun și mai ferice.

După ce însă la asemenea lucru mare și însemnat, cum e și înființarea și susținerea de școli, se cer și jertfe mai mari și mai însemnate, și după ce un mare număr din comunele noastre bisericești mai mici și mai sărace, nici pe lângă cea mai mare silință, nu pot aduce atari jertfe, în

---

FOILETONUL »GAZ. TRANS.«

Amintiri din copilărie

de *V. G. Borgovanu.*

(Fine.)

Atunci îmi îndreptai ochii către Bariț profesorul de maghiară care zimbind, îmi puse întrebarea inspectorului, pe românește.. Indată am și dat răspunsul cerut; dar Pall, îmi cerea ungureasca lui! M'a ajutat Barițiu și aci spunând în fine inspectorului situația mea la maghiară, ce am fost început-o la Bistrița unde nu învățasem nici măcar să cetesc bine ne cum să scriu... M'am fost zăpăcit rău; îmi vedeam nota generală redusă și iluziile profesoratului nimicite... Noaptea aceea nu am putut să dorm... A doua zi de dimineață m'am prezentat la secretarul comisiei esaminătoare care era tinărul profesor *Sârb* (azi protopop în Șomcuta mare) care ținea la mine și espunându-i îngrijorarea, mă liniști spunându-mi că inspectorul suprem nu mi-a redus nota eminent dată de d-l Bariț in cursul anului. Astfel am trecut și peste acea mare dificultate închipuită... Bariț s'a arătat tot d'auna un profesor drept, care știa să aprecieze silința adevărată a elevilor săi... Resultatul a fost, că *singur* dintre conșcolarii mei, am reușit cu nota generală dorită, *„maturus cum praecellentia"*... După esamen am vizitat, la sfatul lui Bariț, pe Páll Șandor carele m'a primit acasă la el la hotel cu multă bunăvoință, a vorbit cu mine *numai românește* și m'a învitat să merg în Octomvrie aceluiaș an la Cluj, unde chiar se deschisese noua universitate. El îmi promise esoperarea unui stipendiu de stat pentru profesură (nefiind eu dintre granițerii năsăudeni cari cu toții aveau stipendii din fondurile lor grănițărești)... Am mulțumit lui Páll Șándor, spunându-i că îl voi visita toamna la Cluj... ceea-ce și făcui, fără însă să am trebuință de ajutorul lui, deoarece fusesem trimis de Consistorul episcopesc din Gherla, ca stipendist, în seminarul dela Sf. Barbara din Viena, pentru a urma teologia și pedagogia la universitatea de acolo punându-mi se în vedere că am să fiu profesor la preparandia diecesană... Páll Sándor s'a bucurat, dar mi-a zis că, dacă ași vrea să rămân la Cluj, dânsul s'a îngrijit de mine esoperându-mi și el cum mi-a fost promis la Năsăud un bun stipendiu de stat...

Renunțai însă hotărât, mulțumindu-i cu respectul cuvenit autorității și vârstei...

* * *

După publicarea resultatului esamenului de maturitate, în sala cea mare în fața unui public număros, în numele colegilor mei ca *primul* clasei am pronunțat câteva cuvinte bine simțite în care am exprimat mulțămita profesorilor nostri și recunoștința patronatului gimnasiului al cărui reprezentant *Ioachim Mureșanu* a răspuns foarte emoționat dându-ne povețe pentru viața socială ale cărei porți numai acuma ni-se deschideau... In ziua aceea apoi, câteș-opt colegii, am făcut câte o scurtă vizită de adio acasă distinsului nostru director și celorlalți profesori, în afară de N. Pop... Regretatul nostru prof. dirigent, V. Dumbrava, la care am fost mai pe urmă, și-a exprimat îndeosebi mulțumirea pentru cinstea ce i-am făcut'o în curs de 4 ani dirigenței sale ca și cu *resultatul eminent* al esamenului de maturitate... Sărmanul, mergând în vara aceea la băile din Sângeorgiul Năsăudului, a murit subit acolo, plâns de număroșii lui elevi și regretat de întreg ținutul acela...

In seara acelei zile am avut o frugală cină comună la berărie la care au luat parte și câțiva din profesori noștri și unde s'a vorbit despre diferitele profesiuni, la cari ne gândiam fiecare... Iar în noaptea aceea, nu știu nici azi când și cine, s'au spart ferestrele la locuința profesorului N. Pop... Publicul indignat și nu prea, a bănuit și nu fără motiv, pe unul sau unii dintre noi, maturizanții, ceeace însă nici odată nu s'a putut dovedi... Din cauza aceasta nici *»balul maturizanților«* ce l'am fost aranjat pentru seara următoare nu a prea reușit... Dar neuitatul nostru director și 2—3 profesori împreună cu câteva familii alese din loc, nu au lipsit nici dela aceea *ultimă* petrecere a noastră.

In ziua următoare ne-am despărțit ducând cel puțin eu suvenirul unui trecut plin de întâmplări și de experiențe bogate pentru armonica și generala mea educație gimnazială...

In veci neuitat îmi va rămânea orășelul Năsăudului cu „Stabvirtelui", cu scundele sale case de lemn, dar la fel și la linie clădite, cu oamenii săi bine încheiați, inteligenți, veseli, harnici și cu obiceiuri românești bune și frumoase dar mai presus de toate cu distinșii mei profesori cari prin atitudinea, prin variatele lor cunoștințe, prin entuziasmul lor profesional, prin

măsura recerută şi de legile patriei, la înfiinţarea şi susţinerea şcoalelor lor confesionale, pentru a ajuta şi pe acei fraţi ai noştri din asemenea comune mici şi sărace, la înfiinţarea şi susţinerea de şcoale şi prin aceasta la luminarea şi înaintarea lor: Veneratul nostru sinod arhidiecezan, în conştiinţa datorinţei sale, prin concluzul Nr. 129 din anul acesta, a aflat de bine a decreta intreprinderea unei colecte benevole la credincioşii arhidiecezei noastre, pentru întemeierea unui fond cultural din care să se ajute şcoalele noastre avizate la sprijinul nostru şi alte asemenea scopuri culturale, iar întreprinderea acelei colecte a concrezut-o Veneratului nostru Consistor, care m'a învitat pe mine a o aduce la cunoştinta clerului şi poporului nostru, cerând binevoitorul sprijin al tuturor alor noştri.

Urmând acelei învitări consistoriale şi considerând şi eu aceasta de o întreprindere fericită, vin a vă arăta iubiţilor şi la această ocaziune, că precum toate popoarele mai înaintate decât noi, numai prin învăţătură au ajuns la vază, bunăstare şi poziţia de care se bucură în societate, aşa şi noi tot numai prin învăţătură ne putem ridica la asemenea vază şi bunăstare; că precum toate popoarele mai înaintate numai prin şcoale de tot felul şi-au câştigat învăţătura, care le a ridicat la vază şi bunăstare, la bine şi fericire, tot aşa şi noi tot numai prin şcoale de tot felul, ne putem câştiga invăţătura de lipsă la înaintarea noastră; şi în fine, că precum toate popoarele mai înaintate numai prin jertfe însemnate şi-au înfiinţat şi îşi susţin şcoalele lor, tot asemenea şi noi tot numai prin jertfe însemnate putem înfiinţa şi susţinea şcoalele noastre de tot felul. De unde urmează, că dacă voim a ne ridica şi noi la vază şi bunăstare şi prin aceasta şi la bine şi fericire, atunci trebue să jertfim şi noi, tot mai mult, pentru înfiinţarea şi susţinerea şcoalelor noastre, căci dacă n'am face aceasta nici acum, aşa zicând, în ceasul al 11-lea, atunci vom rămânea şi mai departe în urma altora, iar soartea noastră ar deveni tot mai tristă şi dureroasă.

Şi cine ar fi mai mult chemaţi la asemenea jertfe, decât fruntaşii poporului, preoţii, învăţătorii şi ceilalţi fruntaşi şi inteligenţi ai noştri, de sus până jos, cari cunosc mai bine nepreţuitele foloase ale învăţăturii şi se şi bucură de roadele ei, — acei fruntaşi, cari sunt şi în mai bună stare materială şi cari acum au cea mai bună ocaziune a-şi arăta dragostea către popor şi prin sprijinirea acestei întreprinderi folositoare.

Din aceste motive şi consideraţiuni, în interesul iubitului nostru popor, în interesul iubitei noastre patrii şi al maicei noastre biserici străbune, apelez şi rog pe toţi ai noştri, începând dela Venerabilii membri consistoriali, dela Onorabilii protopresbiteri, profesori şi alţi funcţionari bisericeşti ai noştri, apoi dela Onoraţii preoţi, învăţători, advocaţi, medici, comercianţi, proprietari şi industriaşi, până la toţi ceilalţi ai noştri, să jertfească fiecare după putinţă la această întreprindere salutară, pentru a ajuta şi pe fraţii noştri cei mai săraci la învăţătură şi înaintare, fiind şi ei membrii ai familiei noastre cei mari, ai bisericei şi ai neamului nostru.

Pentru a convinge şi mai mult pe toţi ai noştri despre neapărata trebuinţă şi despre foloasele înfiinţării unui asemenea fond cultural, aflu de bine a mai aminti, că şi noi, ca şi alte popoară, numai prin învăţătură ne mai putem susţinea şi prin urmare, că ajutorarea alor noştri la învăţătură este nu numai cea mai sfântă datorinţă şi cel mai mare interes al nostru tuturor, dar şi una dintre cele mai mari fapte bune. Căci care altă faptă e mai bună, decât luminarea celor neluminaţi, sau decât învăţarea celor neînvăţaţi, ca să devină şi ei membri folositori ai societăţii şi ai neamului nostru?

De aceea când ştim, că dela înaintarea noastră în cultură depinde viitorul nostru şi când e vorba de sprijinirea culturii noastre, să nu se scuze nimeni cu sărăcia; căci chiar pentru a ne mântui de ea, voim a ne cultiva şi lumina; şi că deşi nu suntem bogaţi, suntem însă mulţi şi dacă vom contribui toţi, după starea cu care ne-a binecuvântat Dumnezeu, ne vom apropia tot mai mult de scopul ce'l urmărim.

Să nu ne scuzăm, nici cu spesele ce le-am avea unii ori alţii, în casele noastre, căci acelea le putem uşor împuţina, dacă ne vom mai restrânge, în traiu, în vestminte şi mai ales în petreceri costisitoare şi alte lucruri netrebnice, pentru cari se cheltuesc bani grei şi dacă vom jertfi la această colectă numai o mică parte din cruţările ce vom face, restrângându-ne dela cheltueli zadarnice atunci ne vom surprinde înşine de frumoasele rezultate.

Să nu fie nimănui spre greutate cererea acestei jertfe, căci nu o fac pentru mine, ci pentru folosul vostru, al fiilor şi nepoţilor voştri; iar pentruca să vă conving cât de mult ţin şi eu însumi la luminarea şi cultura iubitului nostru popor, cu drag mă împărtăşesc şi eu la această colectă de astădată cu 4000 coroane, plătibile în anul ce vine 1909. şi apoi mai ofer şi din plata mea anuală de 24,000 coroane pe fiecare an câte 5%, adecă câte 1200 cor. pe întreagă durata vieţii mele.

După acestea trimitem fiecărui preot câte un exemplar din acest apel pentruca mai întâi să-l cetească în comitetul parochial, întrunit anume spre acest scop, de o parte ca să propună şi sinodului parochial, votarea unui ofert, şi din banii bisericei, unde va fi posibil, iar de altă parte, pentru ca mai întâiu membrii comitetului parochial să sprijinească cu căldură această colectă. După aceea să se cetească şi poporului în biserică, în a doua zi a sărbătorilor naşterii Domnului, dupăce în ziua primă se va fi cetit pastorala îndatinată la aceste sărbători. De sine înţeles că şi la acea cetire, preoţii vor arăta poporului nepreţuitele foloase ale învăţăturii cari numai prin jertfe se pot câştiga.

Atât pentru însemnătatea cea mare a cauzei, cât şi pentru a premerge tuturor cu bun exemplu, preoţii cari şi la alte colecte s'au distins cu oferte însemnate, să-şi arete şi la aceasta ocaziune iubirea şi îngrijirea lor de popor, îmbrăţişând cu toată căldura ce o merită şi aceasta colectă, înscriindu se mai întâi dânşii în coala de colectă cu câte un ofert potrivit, apoi mai oferind şi deosebit câte-va procente şi din plata lor, pe timp de 3 — 4 ani.

Ofertele se pot face nu numai în bani ci şi în hârtii de valoare, sau în acţii de bănci.

Fiindcă la publicarea acestui apel în biserică poate nu vor fi toţi poporenii de faţă şi nici pregătiţi cu aceea ce ar voi a oferi, preoţii să meargă pe la casele lor, rugând pe fiecare şi mai ales pre fruntaşi, advocaţi, medici, funcţionari de bănci şi toţi alţii, să contribue fiecare cât va putea şi cât va voi, la aceasta colectă.

Colecta să se înceapă în sărbătorile naşterii Domnului, şi să se termine în cursul lunei lui Ianuarie 1909 iar rezultatul dimpreună cu coala de colectă, să se transpună cassei consistoriale, pe calea oficiului protopresbiteral, de unde pentru controlă se va publica şi în »Telegraful român«, şi se va înainta şi Veneratului nostru sinod arhidiecezan.

Rugând ferbinte şi pre bunul Dumnezeu, să ne ajute şi la aceasta salutară întrepindere, şi împărtăşindu-vă tuturor binecuvântarea arhierească, am rămas

Sibiiu, 30 Noemvrie 1908, ziua numelui fericitului marelui nostru *Arhiereu Andreiu.*

al vostru tuturor
de tot binele voitor
Ioan Meţianu m. p.,
archiepiscop şi mitropolit.

P. S. La acest fond se pot oferi şi acţii de ale înfiinţândei bănci culturale »*Lumina*«.

Revista politica.

Deşi Marţia trecută dieta ungară a luat vacanţe până după sărbătorile crăciunului, şi deşi s'ar crede că părinţii patriei s'au pus la odihnă, ca să guste în linişte praznicul naşterei Domnului, — totuşi cercurile politice maghiare se frământă amarnic. Celor din fruntea guvernului le-a ajuns adecă mucul la degete, căci mâne-poimâne, dupăce se va fi votat legea electorală, guvernul acesta va trebui în înţelesul pactului încheiat cu Coroana să-şi cam ia tălpăşiţa pentru a face loc unui nou guvern. Ca să-si asigure însă puterea şi pe viitor, se lucrează în cercurile politice maghiare cu mare grabă spre a contopi partidele maghiare întrun singur partid. Contopirea aceasta sau cum se mai numeşte „fuziunea" partidelor maghiare le face însă mare bătaie de cap celor dela cârma ţării.

Partea cea mai mare a partidului koşutist cere ca înainte de a se decide fuziunea, trebue să se asigure pe seama Ungariei *banca independentă ungară.* Aceasta nu este însă un lucru tocmai uşor, deoarece în cestiunea aceasta are să-şi spună cuvântul şi Austria, care până acum este legată cu Ungaria printro bancă comună. Afară de aceasta sunt mulţi între Maghiarii mai cu minte, cărora li teamă, că dacă va căpăta Ungaria o bancă independentă, aceasta poate să însemne pentru Ungaria o catastrofă economică.

Deocamdată prim-ministrul Wekerle desbate cestiunea băncii cu cei din Austria, iar după ce va fi ajuns la o înţelegere, va lua în desbatere pe la sfârşitul lunei Ianuarie cestiunea băncii independente şi comisiunea ungară, care a fost aleasă de către dietă spre acest scop.

Mai e apoi încă o altă afacere, care face Ungurilor mare bătaie de cap. E vorba de încheierea unei *învoieli militare* între Austria şi Ungaria. Maj. Sa Monarhul şi cercurile militare cer ca să se urce contingentul de recruţi cu vreo 22,000 soldaţi. Ungurii la rândul lor cer în schimb pentru urcarea contingentului, ca să li-se facă concesiuni în ce priveşte limba regimentelor din Ungaria. Miniştrii Wekerle şi Andrassy bat de câtva timp aproape zilnic drumul Vienei, ca să ajungă şi în privinţa aceasta la o înţelegere. Unele foi sunt informate, că cercurile militare ar fi dispuse să facă unele concesiuni Ungurilor şi anume să se întroducă limba maghiară în şcoala, care se ţine cu soldaţii, la rapport şi şi în serviciul pe câmp afară.

Se crede că până după vacanţele crăciunului se va putea ajunge la o înţelegere. Miniştrii ungari îşi dau cel puţin toată silinţa să mulcomească spiritele agitate, căci de altfel ar fi nevoiţi să se despartă de fotoliile ministeriale, în care se simt atât de bine.

*

Despre evenimentele din afară dăm următoarele ştiri mai nouă:

Turcia. — Joia trecută s'a deschis în mod sărbătoresc *parlamentul turcesc.* După sosirea Sultanului în sala şedinţelor, primul secretar al Sultanului a dat cetire *discursului tronului,* în care se spune între altele, că prin proclamarea Bulgariei de regat, principele Ferdinand a călcat credinţa jurată Sultanului iar prin anexarea Bosniei şi Herţegovinei de către Austro-Ungaria s'a dat o lovitură drepturilor Turciei. Sultanul are însă speranţa, că cu ajutorul marilor Puteri cestiunile aceste se vor putea regula pe cale pacinică.

După cetirea discursului, parlamentul turcesc şi-a ales comisiunile, cari vor lua în desbatere diferitele proiecte de legi prezentate de guvernul Turciei.

De-odată cu deschiderea parlamentului turcesc Sultanul a numit şi pe membrii, cari vor face parte din *senatul* turcesc. Astfel şi Turcia, ca şi celelalte state va avea două camere: camera deputaţilor şi camera senatorilor. Intre senatorii numiţi se află şi vrednicul profesor român naţionalist macedonean d-nul Nicolae *Baţaria.*

După ştiri mai nouă se crede, că *tratările între Turcia şi Austro-Ungaria,* în jurul anexării Bosniei şi Herţegovinei, vor avea resultatul dorit. Se spune, că ambasadorul austro-ungar Pallavicini a oferit Porţii o despăgubire de 50 milioane franci. In schimb pentru această sumă Turcia să recunoască anexarea iar o parte din comandele ei pentru armata turcească să se facă în Austria. Se crede că pe baza acestui ofert se va aplana conflictul între Turcia, şi Austro-Ungaria.

*

Rusia. — Ziarul englez »Daily Mail« află din Petersburg, că ministrul de externe al Rusiei Iswolski îşi va desvolta expozeul său asupra *politicei externe* Vinerea viitoare în faţa Dumei. Iswolski va expune Dumei tratativele cu Austro-Ungaria şi se va spăla cu această ocasie de acu-

---

activitatea lor, în fine prin întreaga lor personalitate au pus petrile unghiulare la formarea caracterului moral care mi s'a imprimat atunci şi apoi cu timpul şi prin valurile vieţii s'a consolidat şi în personalitatea mea.

Fiindcă la această cotitură a vieţii — de după isprăvirea celor opt clase gimnaziale — *copilăria* se consideră a trece în *maturitate,* în juneţă, aci închin aceste „*amintiri din copilărie*" cu încredinţarea că am dorit să spun pe tot locul lucruri trăite cu adevărat... Dacă pe ici voiu fi *uitat* câte ceva pe colo voiu fi *adăogat* altceva şi pe alocurea voiu fi *schimbat* ceva, binevoitorul cetitor şi mai ales colegii mei de clasă cari mai trăesc şi vor ceti aceste *amintiri* mă vor scuza cu marele *Ghöthe* care în a sa *biografie**) aşa motivează asemenea scrieri: »*Când voim să ne reamintim întâmplările din cei dintâi ani ai tinereţelor, ajungem adesea pe punctul ca să schimbăm ceea-ce am auzit de la alţii cu ceea-ce aievea posedem din propria-ne esperienţă intuitivă*«.

Dacă voiu mai trăi şi împrejurările (care sunt mai puternice decât omul) îmi vor îngădui, voiu continua cu »*Amintiri din tinereţe*«.

*) Göthe „*Aus meinem Leben, Warheit und Dichtung*" I. Cartea I. p. 4.

Cântec.

I.

Adoarme-mă noapte
Sub vraja de stele
In leagănul dulce
Al viselor mele

II.

Adoarme-mă noapte
Pe aripa dulce
Şi lasă-mi gândirea
Văpaiea să-şi culce.

III.

Mai du-mă în sboru-ţi
Prin sfere senine,
Prin văi und' se scaldă
Frumoasele zine.

IV.

Cu braţele goale
Cu sânuri rotunde,
Sub vraja de lună,
Pe-argintul de unde.

V.

Aşterne-mi pe gânduri
Visări argintate,
Alintă-mă 'n basme
Şi 'n vremuri uitate.

VI.

In vrăjile tale
Tu pace-mi aşterne
Şi lasă-mă fiul
Visării eterne.

A. Cotruş.

Ingerul Românului.[1])

(Poveste.)

Măre, era odată o femee harnică şi cuminte, nevoie mare. Şi, vezi dumneata, când i-era şi ei mai drag pe lume, rămăsese văduvă cu trei haidoşi de flăcăiaşi frumoşi şi chipeşi, de nu te mai săturai privindu-i.. flăcăi pe cari-i crescuse sărmana numa'n fapte bune şi 'n frica lui Dumnezeu.

Şi, bietul răposat — biet să fie de păcate — lăsase neveste-si — din agonisita lor, o mie de lei şi mai lăsase încă trei mii pentru cei trei feciori, să se hrănească şi ei în lume.

Acu... ce-or fi făcut feciorii cei mari cu banii lor nu ştiu, că nu m'am dus să-i întreb. Ştiu numa că într'o zi, când era bâlciu mare la unul din satele vecine, feciorul cel mic, care făcea ca şi taică-său negustorie de vite, plecă la târg.

La mijloc de cale, după un deal şi-o vale — în dosul unei biserici — aude: buf... buf... buf... Numai buşeli şi răbufneli — »Mă! Ce să fie?« se întrebă flăcăul.

Se duce mai aproape şi ce vede, se cruceşte: în cimitir *un jidan bătea mormântul unui Român.*

— »Ce-ai cu el, jupâne?«

— »Cum ce! Hoţul ăsta de Rumân mi-e dator o mie de lei. Şi, când mă gândeam să mi-i dea, uite: l-a luat cel de pe scorbură şi eu am rămas aşa. Acu iaca bat şi eu mormântul, să m'aleg încailea cu atâta şi să mă pomenească şi mort«.

— »Nu-l mai bate! E păcat de D-zeu să n'aibă odihnă în mormânt suflet de creştin. Na mai bine mia de lei şi du-te 'n treaba dumitale!«

Şi-i dă flăcăul mia de lei, iar jidanu

[1]) După „Sămânătorul".

sarea ce i-s'a adus, cumcă ar fi știut mai de mult că Austro-Ungaria plănuește anexarea Bosniei și Herțegovinei. Ministrul de externe al Rusiei va arăta că Anglia, Franța, Italia și Rusia sunt de părere că anexarea va trebui consfințită de toate puterile semnatare ale tratatului din Berlin. Iswolski va aminti, că Rusia are cea mai mare simpatie pentru slavi, dar că nu se va angaja într'un războiu. Va mai adăoga, că Rusia acceptând nota Austriei a făcut să dispară încordarea ce domnea în politica externă. La sfârșit Iswolski va afirma simpatia, pe care Rusia o poartă Turciei și va încheia susținând că dorința Rusiei de a se da o *soluție pașnică* crizei din Balcani are toate șansele de reușită.

Ciolănărie.

Brașov, 11 (24) Dec. a. c.

Dacă o foaie bună și cinstită poate fi un puternic promovător al culturei și inaintărei poporului, contribuind la educațiunea lui religioasă-morală și națională, nu-i mai puțin adevărat că o foaie, care nu-și împlinește chemarea, fiind lipsită de conștiința răspunderei și condusă de interese murdare egoiste, poate strica mult, infectând moravurile bune și propagând ură și desbinare în societate. A avut noroc poporul nostru și în deosebi poporul român din Brașov, de unde au răsărit în veacul trecut primele foi românești dincoace de Carpați, c'a fost ferit până înainte cu câțiva ani de acel soiu de ziare, cari nu-și înțeleg, sau nu vreau să-și înțeleagă chemarea.

Românii Brașoveni, mulțumită bunei povățuiri de care au avut parte, au fost totdeauna pildă vină pentru conaționalii lor de pretutindeni în aducerea de jertfe pe altarul națiunei și al bisericei cu puteri unite și în cea mai frățească înțelegere. A trebuit să vie un timp fatal, când, după ce au dispărut dintre noi cei din urmă din garda bătrânilor venerabili, cari conduceau afacerile școlare bisericești purtați de încrederea nemărginită a poporului, au isbucnit nenorocitele certe la bisericele noastre românești din Scheiu și din Cetate, ca să turbure această armonie tradițională.

Era aproape să se potolească cu totul aceste neînțelegeri și să reîntre toate în văgașul cel vechiu și sănătos, dacă, după alegerile dela biserica Sf. Nicolae din iarna anului 1904, câțiva malcontenți, cari au căzut la aceste alegeri, nu și-ar fi pus în gând să ațițe pasiunile între cele două partide din Scheiu și dacă nu ar fi înființat chiar o foaie săptămânală, prin care să-și poată propaga ura și răsbunarea față cu cei ce au ajuns prin alegeri în fruntea afacerilor bisericești școlare. A urmat în aceasta foaie, sau mai bine zis foiță, poreclită „Deșteptarea“ ziar social-economic, o campanie scandaloasă de cele mai triviale și înjositoare personalități îmbibate de patima urei și a răsbunărei, cum nu s'a mai pomenit nicăiri, necum în Brașov. Foaia redactată de doi profesori malcontenți dela școalele noastre centrale ajunsese la un grad de deliriu al rătăcirei sufletului, încât nu mai respecta nici cinste personală, nici instituțiune și amenința a învenina chiar și tinerimea școlară cu contagiul duhoarei ce-o răspândea. Cei atacați au scos și ei o foaie săptămânală „Dreptatea“ în scopul de a paralisa efectele rele ale foaiei malcontenților, dar furia acestora nu se putea îmblânzi, așa că s'a văzut îndemnat însuși sinodul archidiecesan să intervină și să ceară sistarea ambelor foi în interesul instituțiunilor noastre, pentru a să pune capăt la orice fel de polemie, ce ar putea avea o înrâurire stricăcioasă asupra lor și îndeosebi asupra educațiunei tinerimei. „Dreptatea“ a încetat, „Deșteptarea“ însă și-a continuat apariția. Pentru câtva timp și-a mai moderat limbagiul, dar numai pentru a isbucni din nou din timp în timp răscolind toate pasiunile.

Acum că se apropie iarăși nouele alegeri ale comitetului parochial dela Sf. Nicolae, foaia malcontenților a intrat din nou cu forțe îndoite în curentul vechilor sale păcate; țipă și strigă mai rău decât cea din urmă precupeață din târgul poamelor, clevetind și insultând pe aceia, cari după limbagiul lor au ajuns „stăpâni peste averile bisericei“ și „nu vor să scape din labe ciolanele dela sf. Nicolae“.

Ințelegem starea în care să află sufletul turmentat al malcotenților cari acum patru ani, după a lor convingere interioară, au scăpat ciolanele dela sf. Nicolae, deși modul cum își închipuesc ei a fi stăpâni peste averi, nu-i recomandă nicidecum ca candidați la viitoarele alegeri. Poate însă tocmai simțul acesta îi face să ridice învinuiri atât de calumnioase față cu cei ce sunt astăzi în fruntea administrației bisericești și să nu se mulțumească nici cu aceasta, ci să harangueze poporul din Scheiu prin foița lor și să-l ațâțe în contra „popii Saftu cu profesorii lui“. Dar nici aici nu se opresc, ci d-nii profesori Vlaicu și Sulică cari, după cum știe toată lumea, conduc și redigează această foiță, pe când „editorul și redactorul ei responsabil“ lucrează de luni de zile intr'un stabiliment tipografic din Bucovina în toată liniștea sufletească, să năpustesc c'o furoare, chiar și la ei neobicinuită, și în contra vechiului nostru organ, încercând să ațâțe pe poporenii din Scheiu în contra noastră luându-și refugiu la minciună și la calumnia. Acest atac, ce-l intreprinde „Deșteptarea“ nr. 46 din anul curent în contra noastră, ar fi ridicol și nici nu l'am fi băgat în samă, dacă am fi datori față cu poporul nostru din Scheiu, cu care de 70 de ani am trăit în cea mai bună pace și armonie, să-l respingem, demascând relele intențiuni ale calumniatorilor. Iată ce scriu malcontenții dela foița amintită într'un fel de apel tipărit cu litere mari și îndreptat către poporul scheian:

»Și vă întrebăm acum, iubiți poporeni din Scheiul Brașovului nostru: Ce credeți D-voastră, care este mulțumita lui Iuda Vânzătorul și a găganilor pentrucă i-ați făcut stăpâni pe averile Bisericei și școalelor D-voastră?«

»Apoi fiindcă nu știți, să vă spunem noi cum vă cinstesc și cum vă mulțămesc Domnii și boerii, pentrucă le-ați dat pânea și cuțitul în mână la Biserică și la școală.«

»Ascultați întâiu ce scriu despre D-voastră cărturarii dela școală și Biserică, în *Gazeta Transilvaniei* (Nr. 241). Poate ați auzit vr'odată, că aici la Brașov apare o foaie unită, la care îi zice »Gazeta Transilvaniei«. Asta e foaia, în care să răsufiă popa Saftu cu profesorii lui și-și dă focul dela inimă când se gândește, că mâne poimâne o să i scape din labe ciolanele dela Sf. Nicolae, cu cari și-a pus șapte rânduri de slănină pe spate. Aceasta este foaia, care de ani de zile nu vă mai scoate din *mojici și proști*, precum vă aduceți aminte că scria acum 4 ani când ați ales pe directorul Vlaicu în sfatul comitatului nostru. Și cu toate acestea D-voastră, oameni buni și iertători, cum sunteți, le-ați uitat toate și le-ați iertat și mai astă vară, când cu jubileul »Gazetei«, când ați văzut că e vorba de-o cauză națională, ați târât faclele pe sub ferestrele »Gazetei« și i-ați dat chiote d-lui Mureșian de răsuna târgul și sfatul. Și cum vă mulțumește astăzi bătrâna »Gazetă«, pentru că i-ați făcut atâta alai și cinste și pentru-că i-ați târât șlepul înaintea streinilor?«

»Ascultați ce scriu cărturarii și fariseii în foaia uniților dela »Gazetă«: *Domnii dela „Gazetă« scriu negru pe alb, cum că D-voastră alegătorii noștri din popor, câți v'ați dat votul pentru fiul D-voastră directorului Vlaicu la Biserică acum două săptămâni, și anume 164 alegători din Tocile și 272 alegători dela Sf. Nicolae, ați fost beți de nu vă țineau picioarele și că puția biserica de D-voastră și că de rachiul cel mult ce l-ați băut prin toate cârciumile Brașovului, vi s'au tocit toate simțurile de nu mai știți de capul D-stră.*«

»Ei bine a-ți auzit oameni buni cum Vă înfățișează înaintea lumei prietinii lui popa Saftu dela »Gazeta Transilvaniei«, și cum știu să Vă mulțămească astăzi pentru că i-ați făcut stăpâni peste averile Bisericei D-Voastră?«

Românul zice: „pasărea pe limba ei piere“. Ne 'ncredem în bunul simț al tuturor Românilor de bine din Scheiul Brașovului, și îi rugăm să cetească și să receteăscă rândurile citate de mai sus din „Deșteptarea“ și să se gândească la cei ce le-au scris și la ziarul nostru, care nu ne putem plânge, că n'ar fi cetit în Scheiu. Apoi să judece înșiși în conștiința lor de oameni și Români de omenie: dacă aceia, cari față cu poporul român din Scheiu nu se sfiesc a veni cu astfel de calumnii ticăloase și a se lăuda, că n'au mers dimpreună cu poporul să sărbătorească și să aclameze „Gazeta Transilvaniei“ sub ferestrile redacțiunei ei la jubileul de șeaptezeci de ani, mai merită să fie luați în serios de acest popor, care cu toate neajunsurile sale și-a păstrat până acuma cinstea sa în biserică ca și cinstea sa națională.

Numărul jubilar al „Gazetei Transilvaniei“ n'a putut scăpa nici el de deosebita atențiune a procuraturei unguresti. La ordinul procurorului din Târgu-Mureșului s'a prezentat în redacția noastră judele de instrucție dela tribunalul din Brașov și *a confiscat exemplarele, aflate în depozitul redacțiunei.* Tot la ordinul procurorului redactorul responzabil al foaiei noastre a fost ascultat eri de judele de instrucție cu privire la mai mulți articoli apăruți în acel număr și dificultați de procuror.

Cronici bucureștene.

Din camerele române. — Lupta între partide. — Timpul.

București, 10 Decemvrie 1908.

Discuțiunile răspunsului la mesaj au fost de rândul acesta atât la Senat cât — mai cu seamă — la Cameră, s'ar putea spune, la înălțimea cuvenită.

Insuși răspunsul pe care Camera îl face, se deosebește mult de alte multe de până acuma. E ceva mai hotărât, ceva mai demn.

In discuțiuni, mai mult decât în mesagiul regal și în răspunsul la acest mesaj, se simte ecoul împrejurărilor prin cari trecem.

S'a accentuat cu această ocaziune pentru intâiaoară nemulțumirea ce există în țară față cu politica statelor vecine și anume cu aceea a monarchiei austro-ungare, care înăuntru se poartă așa de mașter cu naționalitățile și mai ales cu Românii, iar în afară ține să urmeze față de România vechea politică economică a profiturilor mari fără nici o concesiune, fără nici o atenție pentru produsele acestei din urmă.

Aproape toți oratorii au cerut, în cazul neîncheierii în cel mai scurt timp a acestei convenții, denunțarea convenției din trecut. Austria ar avea multe milioane de pierdut într'un astfel de răsboiu, pe când România nimic. Dar se vede că în urma pășirei hotărâte a partidului creștin-social din Austria, lucrurile nu vor putea ajunge acolo.

.... Astfel au vorbit în deosebi în zilele din urmă ale discuției, în Cameră, câți-va deputați. Foarte hotărât a vorbit însă d. *Diamandi*, tânăr liberal și fost socialist, care spre a putea fi mai hotărât atât în cestiunea economică țărănească internă cât și în cestiunea economică, dar mai cu samă națională externă, și-a luat rezerva de a vorbi nu ca liberal, ci în numele său personal. Ca și d. Diamandi d. *Iorga* a cerut ca guvernul să urmeze o politică mai hotărâtă, mai națională față de frații noștri din Ungaria, și de tratamentul la care sunt supuși.

---

săria în sus, nu alta. A luat-o și s'a dus unde a dus mutu iapa.

Pe urmă, flăcăul drege pământul dricuit și pângărit de lifta spurcată, îi pune câteva flori acolo și se duce acasă.

***

Cum îl vede maică-sa:

— »Da bine, mamă, aproape fu târgul!«

— »Ei, mamă, nu mai zice așa; ci mai bine închină-te!«

Și-i spune de-a fir a păr toată tirișenia.

— »Și-acu« — zice flăcăul — »dă-mi, mamă, mia dumitale să negustoresc, că eu nu am para chioară«.

Maică-sa, suflet bun, i-o dă; iar Românașul plecă tot la târg, călare.

***

La o răspântie, îi răsare 'n cale un băețel.

— Unde mergi neicuțule?

— Uite, nene, am plecat să-mi găsesc stăpân. Nu mă bagi dumneata?

— »Apoi« — zice flăcăul — »nu m'am gândit la asta până acum. Da să-mi mai iau seama«.

Și pleacă amândoi spre târg. Da, uitasem să spui, pe flăcău îl povățuise taică-său — când încă nu închisese ochii — să nu-și bage slugă pe cel care o mânca mai mult decât el. D'aia au tras la un han și pe când mâncau, flăcăul tot trăgea cu coada ochiului la băiat, să vază: cât mănâncă?

Imbucă sărmanul te miri ce — nimica toată; se scoală și-și face cruce.

— Știi ce, neicuțule? Te bag. Cât ceri pe an?

— Apoi, nene, eu nu mă tocmesc cu anul. Să stau eu la dumneata și dacă te-i mulțumi, mi-i da ceva; dacă nu, m'oi duce cu Dumnezeu.

L'a băgat; apoi și-au văzut de drum.

***

La târg, numa se pomenește flăcăul cu sluga că-i zice:

— »Știi ce, stăpâne? Dă-mi mie banii dumitale să-i negustoresc«.

Flăcăul, ce-i vine, îi dă; băiatul se depărtează, iar el rămâne să se odihnească acolea, pe un răzloj.

Sluga a luat prin târg și a cumpărat niște boi; când i-a vândut, a câștigat cinci sute de lei. Cu o mie cinci sute a cumpărat niște cai. Când i-a vândut, a luat pe ei două mii de lei.

Pe urmă, vine cu socoteala.

Se miră flăcăul: »Mă, băețele, bun noroc mi te-a trimes, cin' te-a trimes!«

***

Se înserează și ei pleacă acasă.

Li-era drumul peste o apă. Plouase și veniseră mari talazurile.

In urma lor venia în goană mare o droșcă cu cai, în fundul căreia se vedeau doi boieri.

— Stăpâne, stăpâne, — strigă băiatul — stai să treacă întâi droșca.

L'ascultă flăcăul. Intră droșca în apă, dar... o iau talazurile, nenișorule și se îneacă. Bieții boieri strigă cât le ia gura: »Ajutor, oameni buni, ajutor, că ne prăpădim!«

Flăcăul și-a încălecat calul și s'a dus în apă de a ajutat pe cel de care mai putea fi nădejde de scos. Celălalt era ca și dus.

Steteau acum la mal, se uitau cum se duce pe lumea dușilor suflet de creștin și dedeau din umeri că... de, n'aveau nici o putere.

Da, deodată se pomenesc cu sluga:

— »Las' că-l scot eu, stăpâne!«

Și, spre mirarea boerului și a flăcăului, s'aruncă băiatul înot și apucă de mână pe cel înecat, ba scoate și desagii cu galbenii. Rămâne în apă numai trăsura cu caii.

— »Mă, mă, mă! Ăsta nu e *Român!* Câtă putere pe el! Și nu e decât un *ghibărdeiu*[1]).

Le lasă boerii și bani și tot și pleacă mulțumindu-le cu lacrimi în ochi, că i-a mai lăsat să calce iarbă verde.

Apoi, vesel nevoie mare, stăpânul își încalecă roibul și se duce în treaba lui, cu slugă cu tot.

***

Trec așa trei ani de zile și, în timpul ăsta, cât nu dă 'nainte flăcăul nostru! Ce mai case! Ce mai sloane, magazii, acareturi, moșii întinse, vitișoare!... mă rog: nici nu-l mai cunoșteai! Și, astea toate numai pe urma băiatului care tot ghem rămăsese. Unde punea el mâna, punea Dumnezeu mila.

Acu, într'o Duminecă, cum sta flăcăul pe prispa casei, se pomenește cu sluga că-i zice:

[1]) Mic și îndesat.

Toate acestea le-a aprobat majoritatea Camerei prin aplauzele ei — şi ele au mulţumit pe deplin opinia publică din ţară.

Mişcarea de protestare în public continuă. Dumineca trecută alte *meetinguri* s'au ţinut în câteva oraşe din provincie. Toate resoluţiunile ca şi cea din Bucureşti, Călăraşi etc., au propus şi iniţiat boicotul mărfurilor austriace şi ungureşti.

*

Din nefericire lupta s'a încins din nou înverşunată între cele trei partide în capitală, în jurul celor trei scaune vacante pentru cameră. Pentru alegerea dela 21 Decemvrie s'au făcut mobilizări şi mai cu seamă exerciţii şi cheltuieli de mobilizare, cari dovedesc trebuinţa ce simte fiecare dintre combatanţi de a-şi arăta însemnătatea şi puterea.

In acest scop, conservatorii-democraţi, cari, se pare, mai mult decât liberalii şi vechii conservatori ţin cu orice preţ să iasă învingători, au adus dela Roma pe d. *Fleva*, până acum ministru plenipotenţiar al României la curtea italiană, bărbat popular în capitală odinioară, dar azi se pare că mult mai puţin.

*

Timpul e schimbător şi, după cum e, de bună seamă că nu e tocmai favorabil câmpului pe care îl ninge, apoi îl plouă rămânând descoperit nopţile geroase. In timpul mai din urmă a fost în general umed, favorizând, îndeosebi în Bucureşti, ivirea mai multor boale molipsitoare, cari au determinat închiderea şcolilor primare până după sărbători. *M.*

Discursul deputatului Dr. I. Maniu.

Continuăm atăzi cu publicarea discursului dep. Dr I. Maniu, rostit în şedinţa dela 28 Novembrie cu ocaziunea desbaterei budgetului ministeriului de interne:

Dr. Maniu: »Când vreau să critic activitatea politică a ministrului de interne, voi căuta, că oare puterea depusă în mânile lui conlucră la aceea, că singuraticii cetăţeni vor putea exercia liber drepturile politice în cadrele normelor materiale şi că oare activitatea guvernului nu e de atare, ca să poată eluda acest drept material? Scrutând din acest punct de vedere politica domnului ministru de interne, cutez să afirm, că toate alegerile parţiale dovedesc, că politica d-lui ministru de interne ţinde a strâmtora între margini cât mai înguste dreptul electoral normat prin legi. Ştim doar, că nu s'a întâmplat nici odată, ceeace s'a întâmplat acum sub cârmuirea d-lui ministru de interne, că la o alegere să fie mai mulţi jandarmi decât alegători. Nu s'a mai întâmplat niciodată, ca 1200 alegători să meargă la alegere petrecuţi de 1600 baionete, după cum s'a întâmplat sub cârmuirea d-lui ministru. (*Mişcare în stânga*). D-l ministru va recunoaşte-o aceasta. (*Sgomot infernal).*

Dar politica d-lui ministru de interne *ne împiedecă nu numai când ar fi să participăm la puterea legislativă, ci împiedecă şi participarea noastră la puterea executivă.* Când zicem că dreptul de-a participa la guvernare face parte din drepturile politice ale cetăţenilor, aceasta o înţelegem din două puncte de vedere şi anume: ca în corporaţiunile autonome, cari există în cadrele legilor, cetăţenii să poată participa neîmpedecaţi şi să-şi poată exercia drepturile autonomice în toată libertatea şi fără pericolul eludării; iar mai departe ca cetăţenii să fie aplicaţi în funcţiile puterii de stat, ale administraţiei ca oficianţi, ca funcţionari, pentruca să poată conlucra astfel şi ei înşişi, ca singuratecele funcţii ale statului să fie îndeplinite astfel, după cum cere opinia publică şi sentimentul de dreptate. Dacă examinăm din acest punct de vedere politica d-lui ministru de interne şi a organelor d-sale, atunci pot spune cu toată sinceritatea, că acea politică nu e altceva, decât perpetuarea sistemului, care pe locuitorii ţărei, dar mai cu samă pe noi Românii ne împinge adese-ori până la marginile desperării. (*Vii aprobări în centru*). Dacă d-voastră credeţi, că în corporaţiunile autonome, pe cari legea le institue pentru toţi cetăţenii, noi Românii avem vre o influinţă...

Somogyi A.: Nici nu e nevoie!

I. Maniu... dacă d-voastră credeţi că noi putem să ne exercităm în libertate îndreptăţirile noastre autonomice, sunteţi în mare rătăcire. Toate alegerile, fie pentru comună fie pentru comitat, sunt cu adevărat numai complexe foarte iscusite ale rafinăriei, ale eludărei, ale forţei. In cele mai multe părţi ale ţărei s'a făcut restaurare pe un nou period de trei ani a municipiilor autonome şi pot să spun, că nu există un singur comitat locuit de Români, în care nu s'ar fi comis serii întregi de abuzuri şi ilegalităţi. (*Aprobări în centru.*) Aşi putea să amintesc exemple, cum în unele comune jandarmii, i-au prins pe Români şi i-au dus la centrul de votare ca să voteze în »secret« cu »ţedule«. Dar ştiu şi cazuri de acele, când alegătorii, cari erau aderenţii partidului nostru, şi-au dat cu toţii ţedule de-a le noastre la votare, dar când ţedulele s'au scos din urnă, acele nu mai erau ţedulele oamenilor noştri. (*Contestări.*)

O voce în stânga: Calomnie!

Preş.: Rog linişte!

I. Maniu: Nu e calomnie domnilor. Contra alegerii respective s'a dat şi recurs, dar e natural, că acei cari comit atari fapte, nu le comit astfel, ca să poată fi şi pedepsiţi pentru ele. Nu sunt toate calomnii, câte nu le putem dovedi după toate formele procedurei civile; pentrucă se poate să fie dată o serie concretă de fapte conchidente, prin cari un fapt să se confirme mai presus de orice îndoială, cu toate că după formele procedurei sau chiar cu ajutorul metodelor administraţiei nici când nu le-am putea prezenta ca dovedite în favorul nostru.

Dar aceste abuzuri ale alegerilor administrative, cari caracterisează politica aceasta şi cari sunt de fapt continuarea guvernărei liberale de 30 de ani nu se manifestă numai în felul acesta, ci şi într'un alt fel şi anume că în cazuri, când în butul tuturor apucăturilor şi în butul forţei reuşeşte lista cetăţenilor independenţi la alegerile municipale se află totdeauna pretexte pentru a se nimici atari alegeri; de rezultat nu trebue să ne îndoim niciodată. Atari alegeri vor fi frumuşel nimicite (*Zgomot*). Dacă vă îndoiţi de cele ce le spun, voi cita cazuri, în cari alegerile duse la sfârşit în mod legal au fost nimicite pe baza oare căror pretexte şi exclusiv numai fiindcă a eşit învingătoare lista cetăţenilor neatârnători de potentaţii comitatului.

Dar drepturile cetăţenilor nu trebue să se manifesteze numai în participarea la corporaţiile autonome şi în exerciarea drepturilor autonomice, ci şi în aceea, ca singuraticilor cetăţeni fără nici o deosebire de confesiune, de naţionalitate sau de clasă să li-se facă loc în oficii şi în funcţiuni chiar pentru scopul, ca modul de exerciare al puterii executive să corespunză sentimentului public. Şi în corpul funcţionarilor administrativi să se reoglindeze adevărata imagine a ţărei.

Cum stăm însă la punctul acesta? In toate comitatele de pildă, în cari noi Românii avem majoritatea, nu veţi afla funcţionar român în administraţie, decât sporadic unde şi unde câte unul ca şi corbii albi. Acolo e comitutul Clujului, comitatul Albei-inferioare, acolo e comitatul Hunedoarei, Solnoc-Dobâca, Turda-Arieş, Sălaj, Torontal, Caraş-Severin şi altele. Nu afli în nici unul funcţionari români, sau numai ici şi colo câte unul. Dar să nu credeţi, că faptul acesta îl imputez esclusiv rasei maghiare ca atare. Nu. Ci îl imputez şi dominaţiunei de clasă, a cărei hipertrofie apasă asupra acestei ţări. (*Aprobări în centru.*)

Aşi fi curios să văd, că după actualul sistem virilist cum ar putea să străbată în administraţia unui comitat un individ, care n'ar avea nici legături de amiciţie, nici altă comunitate de interese cu potentaţii din comitate, cari sub titlul autonomiei împedecă progresarea comitatelor şi cari pretextând exerciarea unei autonomii nu fac altcum, decât prefac comitatele în mici paşalâcuri provinciale (*Zgomot*).

On. Cameră! Abstrăgând dela principiile generale, avem legi pozitive, pentru ca la complinirea oficiilor publice să nu se ia în considerare nici o deosebire de confesiune, naţionalitate sau de clasă (*Zgomot.*)

Vă întreb însă şi să-mi răspundeţi: în sinceritatea conştiinţei d-voastră: este oare principiul egalităţii realizat în ţara aceasta? Puteţi afirma d-voastră, că toate clasele şi toate rasele pot de fapt să se validiteze de-opotrivă acolo, unde fiecare cetăţean este îndreptăţit a se validita? (*Zgomote prelungite.*)

Preş.: Rog linişte!

I. Maniu: Dacă d-voastră voiţi să desminţiţi acea teză a mea, că în privinţa politică, în privinţa drepturilor cetăţeneşti nu există egalitate de drept în această ţară, în cazul acesta vi-se impune ca desminţirea să o faceţi dovedind că din trei milioane de Români, câţi locuesc în această ţară, în proporţie, câţi Români sunt aplicaţi în funcţiile publice? Dacă d-voastră veţi dovedi, sau dacă veţi putea arăta că s'ar atinge pe aproape, nu măsura dreptului dar măcar aceea a echităţii, — voi zice că am greşit şi că nu eu, ci d-voastră aţi avut dreptate. (*Aprobări în centru*)

Nici nu vorbesc de fişpani... (*Zgomote prelungite*)

Preş.: Rog linişte!

I. Maniu... cu privire la cari legea conţine dispoziţii lămurite, că da, trebuesc aplicaţi şi dintre naţionalităţi. Nu voi vorbi despre aceştia, pentrucă comiţii supremi fiind totdeauna oamenii de încredere ai guvernelor, eu în definitiv nu pot nici încerca să inspir d-lui ministru de interne încredere faţă de persoane, cari din punct de vedere politic nu se bucură de încrederea d-sale. Voiesc să vorbesc numai referitor la aplicarea în oficiile subalterne administrative unde e vorba de a lucra pentru salutea publică şi pentru a câştiga pâne. Aici pot pretinde, ca şi oamenii noştri să fie aplicaţi fără nici o consideraţie laterală. Căci orice aţi zice d-voastră, nu veţi putea răsturna niciodată adevărul, că precum naţiunea maghiară va putea fi guvernată în orice vreme mai bine de un Maghiar, tot astfel şi pe Român, Românul îl va şti guverna şi administra mai bine şi mai conştienţios. Pentru mine e mai presus de orice îndoială adevărul, că ori-cât ne-am nizui să ne ridicăm peste consideraţiile, cari resultă din raporturile de naţionalităţi şi confesiuni existente — cel de acelaşi sânge cu mine mă va şti apăra totdeauna mai bine de cât ori-cine altul, a cărui nici vederi nici concepţii nu corespund în aşa măsură vederilor şi concepţiilor mele.

Dar nu e hotărâtor numai acest punct de vedere, ci şi ceea ce constatăm în ţinuturi întregi. Şi anume, că atari oficianţi impuşi din partea potentaţilor comitatensi abuzând de puterea lor, la dreptul vorbind nu mai pot fi socotiţi ca oficianţi şi ca funcţionari, ci sunt un adevărat flagel pentru poporul, asupra căruia sunt puşi şi urmarea acestui fapt apoi este, conform modului de cugetare al oamenilor în general, ca toate greşelile şi toate păcatele, pe cari le comite câte un astfel de oficiant maghiar într'un ţinut locuit de naţionalităţi nemaghiare, le vor pune în contul poporului maghiar vinovat pentru sistemul păcătos de azi. Dacă se aplică Români în oficiile din ţinuturi româneşti şi aceia nu îşi vor face datoria faţă de poporul român, prin aceasta nu se poate spori odiul faţă de maghiari, ci se va zice: Tu Române, dacă eşti Român şi ai ajuns în oficiu, poartă-te cum se cade ori pleacă pe aici în colo. Şi dacă se vor întâmpla abuzuri, din aceste nu va isvorî ură faţă de poporul maghiar, ci va izvorî un sentiment de dreptate mai pronuţat, care îl va constrânge pe fiecare oficiant a'şi împlini datorinţele. (*Aprobări în centru. Zgomot*)... Şi din faptul că guvernul de acum şi corpurile autonome comitatense pretereazâ in mod consecvent pe oficianţi, cari nu îşi trag originea din poporul maghiar, urmează încă un rău şi mai mare, care e în strânsă legătură cu greşelile administraţiei şi autonomiei noastre comitatense. E răul, că oficiile fiind la discreţiunea câte unei clice, care dă oficiile unor persoane, cari au legături de înrudire sau legături de interese de clasă cu clica şi nu după aptitudinele personale şi după merit, acele nu pot fi luate atunci, când purtătorii lor s'au făcut nevrednici de dânsele, şi aceştia nu pot fi traşi la răspundere în caz de transgresiuni. Dacă oficianţii sunt legaţi cu atâtea şi atâtea legături de înrudire şi de altă natură cu interesele familiilor conducătoare, vă puteţi închipui d-voastră, că îi veţi putea da afară numai iac'aşa? Nici de cum! Pentrucă atunci, când ar trebui să-i daţi afară, veţi fi cu considerare la interesele de înrudire şi de clasă, pentru cari respectivii au fost aleşi sau numiţi. Şi de sigur nu vă veţi încumeta a conturba »armonia socială« şi a vă încurca în sfezi cu clicele comitatense, a căror mânie poate să devină neplăcută pentru acei, cari o provoacă.

Nu încape nici o îndoială, că noi în ţara aceasta nu administrăm, ci suntem administraţi de o clasă ori de o rasă. Din toate puterile şi cu toată conştiinţa mea mi-am dat silinţa să mă conving cum se face la noi administraţia: *şi am ajuns la convingerea, că la noi nu poate fi vorba de aceea că populaţia ţării s'ar administra singură, ci e administrată de aceia, cari în urma poziţiei sau a originei lor au ajuns în situaţia norocoasă de a se fi înfipt în vre-un comitat şi pe cari interesele de clasă şi necesităţile existenţei i-au pus în cârca vre-unui comitat.*

Dar nu numai consideraţiile de drept

— »Ia ascultă, stăpâne! Mult o să stai aşa, fără nici un căpătâiu? Insoară-te şi dumneata, odată, să fii în rândul oamenilor. Nu vezi că ai cam albit?«

— »Bine, bine, băete; să mă însor. Dar pe cine să iau?«

— »Ei, pe cine? Pe fata împăratului«.

— Ce, mă băeţaşule, tocmai acum ţi-ai găsit să râzi de mine? O să mă ia fata aia?

— »Da bine, stăpâne«, — zice iar sluga. — Când te-am mai dus eu la rău şi când am mai râs de dumneata? Dacă te trage inima, ia-ţi paloşul ce ţi-a lăsat răposatul şi... hai înainte cu Dumnezeu!«

Vezi dumneata, moşicule, eu m'am tot luat cu vorba şi am uitat să-ţi spun că răposatul taică-său lăsase moştenire flăcăului şi un paloş.

***

Işi iau ei merinde în desagi şi pleacă spre curţile împărăteşti. Acolo, altă dandana: la fata asta — ea ştie ce avea — cine venea în peţit, n'ar fi mai venit, nu se întorcea cu zile. Adecă, împăratul punea pe peţitor de se culca noaptea în palat şi până în ziuă, tânărul era înghiţit de un şarpe ce-i eşia fetei pe gură.

— »Impărate« — zice voinicul — »am venit să-mi dai fata«.

Bine, bine, băete! Da, întâi să te culci o noapte în palat. Apoi ţi-oi da-o. Zice astea Măria Sa, da în gând: »Apoi, tot nu e cine ştie ce sculă de tine. O să te duci şi tu plocon lui ucigă-l toaca.. că s'au dus ei alţii mai ceva ca tine!«

Se învoesc, dar flăcăul îşi ia şi sluga.

— Stăpâne, dă-mi paloşul şi aşteaptă-mă aci.

Intră sluga în odaia unde dormea mlădiţa împăratului şi cum era întunerec, fata nu l'a cunoscut.

Odată se răsteşte el la ea şi o ameninţă cu paloşul:

— »Hi!... fetică! Până acu ţi-a fost« — zice el. »Am să te tai în noaptea asta!«

Şi mai repede odată paloşul.

Atunci, măi taică, să vezi minune! De groază, fata odată oticneste şi — să iertaţi dumneavoastră — odată varsă pe gură un şarpe balaur cu solzii de aur care — nici una, nici alta — dă năvală să înghiţă pe băiat. Dar el, mai iute decât fulgerul, repède paloşul şi îl taie drept în două. Ameninţă pe fată a doua oară şi iarăşi iese un şarpe pe care îl taie şi... tot aşa până de trei ori.

Pe urmă: »Uite, stăpâne, ţi-a rămas fata tot cu sufletul curat; ştii curat şi luminat ca argintul strecurat«.

Fata, scăpată de duhurile necurate, doarme dusă până la ziuă. Şi, când vine Măria Sa împăratul, găseşte pe flăcău viu nevătămat, stând cu paloşul de pază lângă patul fetei; iar în odaie alături... slugulita, făcută ghem, mâna porcii la jir.

Ci unde să-i trăznească Măriei Sale prin cap, că ghemul de colo făcuse minunea?

— »Impărate luminate« — zice voinicul — »acum ai o fată de toată bunătatea. Vezi ce e pe jos?« Şi-i arată stârvurile de balauri făcute ciopăţi. »Da să mi-o dai de nevastă, Măria Ta, c'aşa ne-a fost vorba«.

I-o dă şi fac, moşicule, o nuntă, de se duce vestea.

***

Mai petrec ei ce mai petrec pe la socrii cari le dau in samă împărăţia cu toate bunurile şi grijile ei; apoi, împăratul cel tânăr, zor nevoe, să se ducă pe la măsa cu nevasta.

Pleacă la drum şi iau cu ei şi pe băiat...

Dar, prin o pădure, numa ce aude împăratul:

— »Stăpâne dragă, oi fi, n'oi fi mulţumit de mine... eu te las; mă duc în alte părţi«.

— »Da bine, băeţele, din ce-ţi veni?« — zice împăratul, întristat cum nu se mai poate. »Nu eşti mulţumit de mine?«

— Ba sunt mulţumit, dar nu mai stau.

— Incailea, spune-mi: cât să-ţi plătesc? E atât amar de vreme de când te străduești să mă faci om.

— Ce să-mi plăteşti? Nu mi-ai plătit acum trei ani? Ştii când ai dat o mie de lei. Şi nu mai aveai după sufletul d-tale nici o para.

— Cum? Cine eşti dumneata?

— »Cine?« — zice sluga. — »Află, împărate, că eu sunt *îngerul Românului* pe care l'ai scăpat dela jidan. Nu i-se putea odihni sufletul sărmanului creştin şi numai d-ta te-ai milostivit cu el. D'aia te-am slujit!«

Şi, când zice cele din urmă cuvinte, băiatul începe să se ridice în sus, încet, încet, până piere în văzduh, într'o lumină orbitoare.

cetăţenesc şi acele referitoare la drepturile politice mă fac să nu am încredere faţă de guvern, ci mai e şi împrejurarea că ori cât s'ar fi trudit d-l raportor a ne prezinta în proporţii uriaşe progresul, pe care l'ar fi făcut ţara sub noul regim, trebue totuşi să constat, *că erogaţiunile şi îngrijirile, cari se fac în budgetul internelor pentru salubritatea publică* — sunt minimale. Din budgetul, care se află înaintea noastră apare, că în preliminariul pentru salubritatea şi pentru salutea publică — lăsându-se la o parte, bine înţeles, sume la cari se încasează tot în aceşti rami — excedentul erogaţiunilor se evaluează net la 7 milioane coroane. Dacă mai adaugem şi ce se ia în budget pe baza legii noue despre medici. erogaţiunile nete de această natură se urcă la suma de 10 milioane faţă de care numai pentru jandarmerie se spesează 17 milioane coroane, iar cu poliţia 27 milioane (*Zgomot*).

(Sfârşitul discursului îl vom da în numărul viitor.)

Predarea limbei maghiare în şcoale

Ordinaţiunea nr. 120,000 a ministrului de culte dată la 14 Nov. 1908 către toţi inspectorii regeşti.

Prin aceasta ordinaţiune publicată în numărul de Marţi al monitorului oficial, ministrul Apponyi pune în vigoare planul de învăţământ al limbei maghiare conform dispoziţiunilor cuprinse în §-ul 19 din legea XXVII — 1907. Propunerea limbei maghiare este în general obligatoare pentru toate şcoalele poporale iar în caz când nu se face destul, inspectorul e dator să constate că din a cui vină obvine negligenţa, din a învăţătorului ori din partea autorităţilor şcolare. Astfel va aplica dispoziţiunile cuprinse în §-ul 22 sau cele cuprinse în §§-ii 26 şi 27 din legea citată.

Planul de învăţământ e pregătit pentru şcoala cu un învăţător şi cu 6 despărţăminte, (clase), adică cuprinde datorinţele minimale relative la propunerea limbei maghiare aşa că ministrul pretinde asemenea progres şi în şcoalele aflătoare în cele mai nefavoritoare condiţiuni.

Pentru ca să cruţe pe învăţători de experimentări zadarnice, a pregătit o instrucţiune sau călăuz, care nu e obligător dar se poate prin el ajunge rezultatul pretins prin lege.

D-nii inspectori sunt datori cu ocaziunea vizitelor de şcoală a constata cu stricteţă dacă:

1. Invăţătorul şcoalei nemaghiare posede limba maghiară în aşa măsură încât să o poată şi propune?

2. Planul de învăţământ dat prin ordinaţiunea de faţă foloseşte-l şi ţine-se strict de el?

3. Intrucât nu s'ar folos la acest plan de călăuz, metodul de propunere corespunde sau nu?

4. Dacă au aceste în vedere, să se constate că oare progresul corespunde scopului arătat în observările acestei ordinaţiuni?

Dacă neprogresul se constată faţă de un atare învăţător, care nu se foloseşte de acest plan de învăţământ, atunci învăţătorul trebue oprit dela folosirea şi aplicarea metodului său sub greutatea cercetării disciplinare, prin ceeace planul de învăţământ dat de ministru devine obligător pentru învăţător.

Semnalez însă că executarea completă a planului de învăţământ se va pretinde numai în decursul anului 1910—1911 precum şi în anii următori.

Tot atunci se va constata că cvalificaţiunea şi nizuinţa învăţătorului asigură progresul pretins prin lege, că adecă elevii, cari au absolvat a IV-a clasă să vorbească fluent limba maghiară.

Ordinaţiunea de acest cuprins o trimite Apponyi şi autorităţilor bisericeşti cu cererea ca acelea să facă atenţi cu toată stricteţa pe învăţători la ordinaţiunea pusă în vigoare. Asemenea provoacă autorităţile bisericeşti ca aceste să pretindă dela inspectorii confesionali controlul progresului ce se face în limba maghiară şi să se acomodeze în toate acestei ordinaţiuni.

Despre aceasta ordinaţiune sunt încunoştiinţate şi congregaţiunile din comitate, ca să se acomodeze asemenea acestei ordinaţiuni.

Planul de învăţământ pentru propunerea limbei maghiare în şcoalele poporale nemaghiare.

Scopul. Propunerea limbei maghiare conform §-lui 19 din legea XXVII—1907 are scopul ca în şcoalele poporale cu limbă de propunere nemaghiară elevii după terminarea clasei a IV-a să-şi poată exprima la înţeles cugetările în scris şi cu vorba în limba maghiară.

Ajungerea acestui scop este a se asigura prin aplicarea metodului direct şi anume prin convorbiri în limba maghiară, prin cetit, ocupaţiuni scripturistice şi prin jocuri executate în limba maghiară.

Exerciţii de vorbire în limba maghiară.

Clasa I. In legătură cu ordinea de şcoală se vor face în limba maghiară: provocarea copilului, admoniarea, îndrumarea, formele de a saluta şi de a mulţămi precum şi alte întrebări şi răspunsuri.

Tot materialul învăţământului intuitiv este a se prelucra în limba maghiară. Afară de acestea şi jocurile şi cântările.

Clasa I-a. Repeţirea şi amplificarea materialului percurs în clasa I-a. Banii şi măsurile. Impărţirea timpului. Jocurile de copii împreunate cu cântece ungureşti.

Deprinderile scripturistice.

Clasa III-a. Tot învăţământul intuitiv a se preda în limba maghiară.

Noţiunile fundamentale geografice. Aritmetica (computul) şi operaţiunile ce obvin în aceasta clasă.

Gimnastica, comanda, cântece, jocuri conduse în limba maghiară. Exerciţii în cetire şi scris.

Clasa IV-a. Amplificarea materialului din învăţământul intuitiv. Geografia Ungariei cu aplicaţiuni din istoria naturală şi din etnografia popoarelor.

Poezii şi lecturi patriotice. Analizarea lor şi memorizarea acelora. Proverbe maghiare. Aritmetica, gimnastica, cântul, jocurile împreunate cu cântece ungureşti toate prelucrate în ungureşte.

Exerciţii în cetire şi stilizare.

Exerciţii în ortografia maghiară. Concipiarea scrisorilor mai simple.

Clasa V-a şi VI-a. Toate obiectele de învăţământ se propun şi în ungureşte afară de limba română şi de religiune.

Scopul sus descris trebue ajuns.

Orariul limbei maghiare în şcoalele poporale cu limba de propunere nemaghiară.

In şcoale cu un învăţător: Cl. I. Exerciţii în vorbire 2 oare; cl. II.: Exerciţii în vorbire 1 şi jumătate oră, în scris-cetit 1 oară şi jumătate, cl. III.: Exerciţii în vorbire 1 oră, în scris-cetit 1 oră; cl. IV.: Exerciţii în vorbire şi în scris-cetit câte 1 oră. Tot câte 2 ore şi în clasele V şi VI. In total numărul oarelor pentru propunerea limbei maghiare este 13 ore.

In şcoalele cu doi învăţători numărul oarelor ce sunt a se întrebuinţa pentru propunerea limbei maghiare este 21 şi jum. oare la săptămână.

In şcoalele cu trei învăţători numărul oarelor la săptămână este de 26 şi jum. oare.

In şcoalele cu patru învăţători 32 oare, în cele cu 5 învăţători tot 32 oare, iară în celea cu 6 învăţători numărul oarelor pentru propunerea limbei maghiare este 39 oare la săptămână.

STIRILE ZILEI.

— 11 Decemvrie v.

»Piatra Libertăţii« şi »Deşteaptă-te Române«. Din Blaj ne vin două ştiri, una care trebue să ne revolte până în adâncul sufletului, iar alta care ne pune în mirare. Cercetarea, care s'a pornit în contra nemernicilor, cari au aruncat în aer »Piatra Libertăţii« şi »crucea lui Iancu« — *a fost sistată* pe motiv »că nu s'a putut da de urma atentatorilor«. In 19 şi 20 l. c. s'a ţinut în Alba-Iulia pertractarea în procesul ce s'a intentat mai multor Români din Blaj, pe motiv că la o petrecere ar fi cântat »Deşteaptă-te Române«. Tribunalul a *achitat* pe acuzaţi în urma strălucitei apărări a d-lor adv. Dr. I. Maniu şi Dr. Velican.

Pentru fondul cultural. D-l Dr. Nicolae *Vecerdea*, dirigentul filialei »Albina« din Braşov, a donat fondului cultural arhidiecesan suma de 1000 cor. Inregistrând această faptă nobilă, care se laudă de sine, »Tel. Rom.« scrie următoarele: Constatăm cu plăcere, că domnul Dr. *Vecerdea* este cel dintâiu între bunii fii ai bisericei noastre, care a dat ascultare apelului I. P. S. Sale Arhiepiscopului şi Metropolitului nostru *Ioan*, şi a adus jertfă pe altarul bisericei şi a culturei româneşti frumoasa sumă de *o mie coroane*, ceeace e egal cu un ajutor anual de 50 cor., asigurat pentru vecii vecilor.

A cincia conferinţă publică se va ţinea Dumineca în 14 (27) l. c. în sala festivă a gimnaziului român. D-l prof. Dr. Alexandru *Bogdan*, va vorbi despre: »Literatura şi problemele istoriei literare.« Inceputul la 6 oare seara.

Tricolorul urmărit. Căpitanul de poliţie din Orăştie, a pedepsit pentru folosirea brâului tricolor pe costum naţional românesc, cu ocaziunea dării de seamă a deputatului Vlad, cu câte 30 coroane ori 2 zile temniţă, pe următorii domni: Dr. August Deac, Petru Manolo, Dr. Sever de Orbonaş şi Romulus Sabo. Aceeaşi pedeapsă i-a ajuns şi pe d-nii: Dr. Aurel Oprea şi Ioan Mihali, fiindcă copiii lor au purtat tricolor românesc.

Unirea Principatelor române. In vederea serbărilor din incidentul aniversărei unirei Principatelor române, d-l Nicolae Iorga, profesor universitar şi deputat, a adresat o interpelaţie ministrului de interne în această chestie, întrebând: »dacă are ministrul de gând să dea proporţii cuvenite aniversărei unirei, la 14 Ianuarie, organizând la Iaşi mari serbări şcolare şi militare, şi dacă n'a sosit momentul, ca cu această ocaziune să se transpoarte dela Ruginoasa la Iaşi oasele acelui Domnitor care a realizat unirea«, adecă osemintele Domnitorului Ioan Cuza, care a avut sufletul rar de mare de a se da înlături, când a cerut aceasta ţara şi care a ţinut să doarmă totuşi sub glia acelei ţeri, care nu l-a înţeles şi care s'a purtat crud faţă de Dânsul. S'ar cuveni ca osemintele să fie puse într'un mausoleu pompos, căci om mare a fost Cuza pentru Români.

Turneul d-nei Agata Bârsescu-Radovici. După cum aflăm, d-na Agata Bârsescu şi-a terminat turneul artistic întreprins prin diferitele ţinuturi româneşti ale ţării. Pretutideni i s-a făcut o primire însufleţită, iar la reprezentaţiile date a luat parte un număros public. In Oraviţa şi Brad a dat câte două reprezentaţii având un succes desăvârşit. Marei noastre artiste i s'au făcut entusiaste ovaţiuni. — In Abrud i s'a făcut aceeaşi primire însufleţită. D-na Bârsescu a plecat eri spre Berlin, unde se află soţul d-sale, d-l Radovici.

Unirea dieceselor greco-or. slave din Austria sub un singur metropolit. Ziarul »Iedinstvo« din Spalato (Dalmaţia) află că diecesele greco-orientale din Serajevo, Mostar, Dolnja-Tuzla şi Banjaluka vor fi unite cu diecesele din Dalmaţia într'un singur sinod. Episcopul greco-oriental din Zara, Nicodem Milasch, va fi numit metropolit al tuturor dieceselor greco-orientale şi-şi va lua sediul în Viena. Prin această nouă organizaţie, diecesele din Bucovina nu vor mai atârna de cele din Dalmaţia şi nici cele din Bosnia de patriarhul din Constantinopol.

Din Beiuş ni se comunică, că la alegerea membrilor comitetului comunal, care s'a ţinut în 14 l. c. Românii, cari s'au aliat cu socialiştii, au reportat o învingere frumoasă, reuşind lista lor biruitoare.

Convocare. P. T. Domnii membrii comitetului cerc. a despărţământului *Abrud-Câmpeni* al »Asociaţiunii pentru literatura şi cultura poporului român«, se învită la şedinţă, pe 28 Decemvrie 1908, ora $1^1/_2$ p. m. în localul »Aurarei« din Abrud. — *Câmpeni*, 20 Dec. 1908. *Romul Furdui*, director.

Promoţiune. Din Cluj ni se scrie: D-l Eugen *Tătar* din Grebeniş, a fost promovat în 23 Dec. n. la gradul de doctor în drepturi la universitatea din Cluj. — Felicitări!

Congres socialist român. Comitetul central român din Arad al partidului social-democrat din Ungaria, convoacă al IV-lea congres al secţiunei române a partidului social-democrat din Ungaria, care se va ţinea la Arad în sala cea mică dela casa oraşului în zilele de 9 şi 10 Ianuarie n. 1909 (a 3-a zi şi a 4-a zi de Crăciunul românesc) având la ordinea zilei: raportul comitetului, absolvarea şi alegerea comitetului, sufragiul universal şi organizaţia partidului.

Toate bune, dar iată ce cetim în învitarea tipărită ce a trimis'o comitetul central român din Arad al partidului social-democrat din Ungaria, la congresul amintit mai sus:

»E timpul scurt, nu mai avem vreme de gândit. Mântuire nu mai putem aştepta dela nime, căci durere: *poveţele şi greşelile Românilor conducători de odinioară chiar a celor de eri alaltăeri, trebue să le scriem în istoria trecutului, în care s'a*

Iar împăratul cel tânăr şi cu împărătiţa cad în genunchi plângând, uluiţi şi miraţi de atâta putere dumnezeiască!..

Şi aşa, mă taică, văzurăţi cât poate fapta bună?

Priboieni (Muscel). *C. Rădulescu-Codin.*

Bătrânul Abenaki.

In timpul unor rezbele ale Englezilor cu sălbaticii din America de Nord, o trupă de Abenaki[1]) înfrânse un detaşament de Englezi. Biruiţii nu putură scăpa de vrăjmaşii lor, mai uşori la alergare şi îndârjiţi în ai urmări. Ei fură supuşi la nişte chinuri aşa de sălbatice, încât, chiar la acele popoare, puţine asemenea pilde s'au mai văzut.

Un tânăr ofiţer englez, strâns de aproape de doi sălbatici, cari se apropiau de el cu securile ridicate, nu mai nădăjduia că va scăpa de moarte. Se gândea numai să-şi vândă viaţa scump. In acelaşi timp, un sălbatic bătrân, înarmat cu un arc, se apropiă de el şi se pregătea să-l străpungă cu o săgeată; după ce însă 'l ochi, deodată îşi lasă arcul în jos şi alergă de se puse între tânărul ofiţer şi cei doi sălbatici ce aveau să'l măcelărească. Aceştia să retraseră cu respect.

Bătrânul sălbatic apucă pe Englez de mână. îl încuraja prin mângăieri şi'l duse la coliba lui, unde se purtă cu el cu o neauzită bunătate. Aci Englezul era mai mult un tovarăş decât un rob al sălbaticului, care 'l învăţă limba Abenakilor şi meşteşugurile cele nedesăvârşite, obicinuite la acele popoare. Aşa trăiau ei foarte mulţumiţi unul cu altul. Numai un singur lucru îngrijea pe tânărul Englez: uneori bătrânul sălbatic pironia ochii asupră-i şi după ce'l privia mult timp, îi curgeau şiroaie de lacrămi din ochii lui. Intre aceste sosi şi primăvara şi sălbaticii apucară armele şi se pregătiră din nou de război.

Bătrânul, care pentru vârsta lui era încă destul de puternic ca să poată duce oboselile răsboiului, plecă însoţit de robul său.

Abenakii făcură un drum de peste două sute de leghe[1]) prin păduri; în sfârşit ajunseră într'o câmpie, de unde se vedea toată tabăra Englezilor. Bătrânul arătă tabăra tânărului, observând mişcările ce această vedere ar putea să aducă asupră-i.

— Iată fraţii tăi, zise sălbaticul; iată-i cum aşteaptă ca să se lupte cu noi. Ascultă: eu ţi-am scăpat viaţa; te-am învăţat să faci o luntre, un arc, săgeţi, a vâna cerbi în pădure, a mânui să urea şi a reteza capul vrăşmaşului din fugă. Ce erai tu, când te-am dus eu în coliba mea? Mânile 'ţi erau ca ale unui copil; abia te ajutau să te hrăneşti şi să te aperi; mintea 'ţi era mărginită; nu ştiai nimic şi acum 'mi datorezi totul. Fi-vei tu oare atât de puţin mulţămitor, ca să te uneşti cu fraţii tăi şi să ridici săcurea asupră ne?

Englezul tăgădui, spunând că ar voi mai bine să-şi piardă viaţa de mii de ori, decât să verse sângele vr'unui Abenaki.

Sălbaticul îşi puse cele două mâni pe obraji şi aplecă capul în jos; apoi dupăce stătu câtva timp aşa, privi pe tânărul englez şi-i zise cu un glas plin de mângăere şi totdeodată şi de durere: »Ai tu tată?« »Era încă în viaţă, — răspunse tânărul, — când am plecat din ţara mea«. »Oh! ce nenorocit este« zise bătrânul sălbatic şi apoi, după oare-care tăcere, adăugă: »Ştii tu, că şi eu am fost tată?... Acum nu mai sunt. Am văzut pe fiul meu căzând în luptă; era alături cu mine; l'am văzut murind ca un viteaz; era plin de răni, fiul meu, când a căzut. Dar eu l-am răzbunat.. Da, l am răzbunat«.

El zise aceste cuvinte cu glas puternic şi tot trupul îi tremura. Era aproape înnăbuşit de suspinele, pe care nu voia să le lase libere. Ochii îi erau rătăciţi, lacrămile nu-i mai curgeau. Puţin câte puţin se linişti şi întorcându-se spre răsărit, de unde soarele se gătea să răsară, zise tânărului englez: »Vezi tu acest cer frumos? Ei bine! mie nu mi mai place, răspunse sălbaticul vărsând şiroaie de lacrimi. Ceva mai în urmă arătă tânărului un arbore înflorit şi-i zise: »Vezi tu acest frumos arbore, iţi place să-l priveşti?« »Da, îmi place să-l privesc«. »Mie nu-mi place«, — zise sălbaticul cu grabă; apoi adăogă numai decât: »Pleacă, du-te în ţara ta pentru-ca tatăl tău să aibă încă plăcerea de a privi soarele răsărind şi florile primăverei înflorind«.

Iubite cetitorule, ce zici despre frumosul suflet al acestui sălbatic, care a dat dovadă de nişte aşa măreţe sentimente?! Nu-i aşa, că natura în curăţenia ei primitivă, ne arată de multe ori lucruri minunate, pe cari aşa zisa noastră civilizaţiune, cu greu le poate ajunge?!

(„Amic. Tin.“) *P. Panoiu.*

[1]) Popor indian din America de Nord.

[1]) Leghe, măsură veche spaniolă, de vr'o 4 kilometri.

înșelat întreg poporul român, cu cari însă noi social-democrații am fost în curat dela începutul locului«.

Cum să se înțeleagă vorbele acestea, ce va să zică că tot ce a făcut până acuma conducătorii români a fost greșală și înșeläciune a poporului și că toată lumina vine numai dela social-democrați? Ințelegem să vorbească așa social-democrații neromâni, dar Românii!?

Veniturile poștei, telegrafului și telefonului în Ungaria în anul 1907. Veniturile ordinare în anul 1907 au fost la poștă de K. 56·055 000, la telegraf de K 7.021,000 și la telefon de K. 7,590,000; în total de ce K. 70.666,000. Cheltuielile ordinare la poștă, telegraf și telefon s'au urcat în total la K. 53,685,000, a rezultat deci un excedent de K 16.981,000. Cheltuelile reprezintă prin urmare 75·97% ale veniturilor. Capitalul investit în poșta, telegraful și telefonul din Ungaria a reprezentat la finele anului 1907 suma de K. 75 000.0 0 prin urmare considerând venitul de sus, acest capital a avut o rentabilitate de 23 %.

Direcțiunea cassei cercuale de asigurare a muncitorilor din Brașov — până la regularea definitivă — publică concurs provizoriu de contabil-diurnist, care să fie pe deplin versat în contabilitatea duplă. Doritorii de a ocupa postul acesta să se prezinte până la 28 l. c. n. la susnumita direcțiune.

Reuniuni de economi de vite. Precum anunță »Rev. Bistriței« în comitatul Bistrița-Năsăud s'au înființat număroase reuniuni de economi de vite, al căror scop este a promova între membri prăsirea vitelor, a împărți între ei vite bune de prăsilă și a-și asigura vitele contra tuturor daunelor la o societate pentru asigurarea vitelor din capitală. Astfel de reunini există deja în comunele: Rodna, Șanț, Maier, Sângeorgiu, Borgo-Prund, Borgo-Joseni, Borgo-Rus, Jeica și Ferihaz și sunt pe cale a se înființa în Nușfalău și Șomfalău.

Grevele în Ungaria. In semestrul prim al anului curent s'au declarat pe teritorul Ungariei 132 de greve, la cari au participat 13053 de muncitori dela 865 de întreprinderi. Numărul zilelor de lucru perdute s'a urcat la 226,839, iar câștigul perdut s'a cifrat cu K. 972,486.

Catastrofă în tunel. Intr'unul din tunelele liniei ferate franceze din ținutul muntos dintre Limoges și Brive, s'a întâmplat zilele trecute o catastrofă groasnică, despre care se aduc amănunte înfiorătoare. Câteva vagoane ale unui tren de marfă, ce suia pe linia piezișe spre Uzerche, s'au desfăcut, plecând la vale spre tunel cu repeziciune nebună. In momentul acela a întrat în tunel și trenul de persoane dela Brive, ce urma trenului de marfă. Aci s'a întâmplat o groaznică ciocnire, în urma căreia dintre pasageri abia 2—3 au putut scăpa cu viața. Vagoanele trenurilor s'au aprins producând o căldură atât de mare, încât numai cu greu s'a putut pătrunde în tunel. Mai teribil a suferit mașinistul: el a apucat sub locomotivă, de unde nu era chip să-l fi putut scoate. Văzând că toate sforțările de scăpare sunt zadarnice și că flacăra focului se apropie, se rugă cu disperare: »dacă nu mă puteți scăpa, omorâți-mă!«. Intr'aceea fumul și căldura a devenit atât de mare, încât îndrăsneții salvatori au trebuit să iasă din tunel. Nenorociții pasageri și mașinistul au pierit în flacări.

Dela magistratul orașului primim spre publicare următoarele: In senzul § 3 alinea 1 a instrucțiunei la art. de lege XX, din 1873 se provoacă toți proprietarii de cai de pe teritoriul orașului Brașov, dimpreună cu Stupinele, fabrica de zahăr, Timișul de sus și de jos, Dârste, Nou și Predeal, de a-și anunța caii (asiui, catârii) în localul pentru conscrierea militară, strada Porții 63, etajul prim, în timpul de la 20—31 Ianuarie 1909. In scopul acesta proprietarii de cai sunt îndatorați de a lua din amintitul local în primire biletele de anunțare. Intrelăsarea se va pedepsi conform amintitului § cu o pedeapsă până la 20 coroane. Dela anunțare sunt eliberați: a) caii Majestății Sale și ai membrilor Inaltei curți; b) caii hergheliei de stat c) caii administrațiunei militare și caii oficerilor meniți pentru împlinirea serviciului; d) caii eliberați pe temeiul contractelor încheiate pe baza dreptului gintilor.

Adunarea generală a reuniunei înv. gr. cat. din jurul Gherlei. Cu privire la raportul despre decursul acestei adunări publicat în numerii precedenți ai »Gazetei« primim următoarele rectificări: 1) De membrii onorari au fost aleși d-nii: *Vasiliu Pop, protopopul Surducului* și *Petru Cheresteș protopopul Buzei*, — iar nu d. Iosif Onciu, preotul din Iclod. 2) D-l Iacob Botha învățătorul din Capolnoc-Mănăștur a fost premiat pentru un tractat practic, — iar d. *Theodor Botha*, învățător în *Cernești* a fost lăudat pentru zelul neobosit ce-l arată față de cauzele învățătorești și școlare din tractul său. 3) Intre învățătorii, cari au fost apostrofați pentru nepăsarea arătată în îndeplinirea obligamentelor lor față de reuniune sunt: Ioan Pop din Negreni și Constantin Bude din Rogna (tract. Surducului) și Găvrilă Florian (tractul C.-Mănăștur). *Gherla*, la XI/30 1908. *Alexandru Pop*, învățător în Gherla și secretarul Reuniunei.

Reuniunea română de cântări din Timișoara Fabric invită la concertul și reprezentațiunea teatrală împreunată cu dans, ce se va ținea Vineri la 8 Ianuarie n. 1909 în »Sala berăriei« în favorul fondului reuniunei. Programa: 1. »Așa am fost ursită« cor. bărb. de G Dima. 2. a) »Ș'asară«, b) »Plăcerea unei floricele« cor bărb. de I. Vidu. 3 »Ion păpușerul« cânticel comic de V. Alexandri, predat de d-l T Murărescu. 4. »Vivandiera« cor bărb. de G. Dima. »Trei doctori« comedie într'un act.

Luceafărul revistă ilustrată pentru literatura și artă — Apare de două ori pe lună cu colaborarea celor mai de seamă scriitori români. — Anul al VIII-lea Red, și admin. Sibiiu (Nagyszeben) Schewisg. Abonament: 1 an 12 cor. (România 16 cor.); Ed. de lux: 1 an 20 cor. (Rom. 25 cor.) 6 luni 6 cor. (România 8 cor.); Ed. de lux: 10 cor. (România 13 cor.). Pentru studenți, învățători și preoți: 1 an 8 cor. (Rom. 14 cor.)

Abonaților li se acordă următoarele premii, dacă plătesc abonamentul, pe un an întreg, până la 1 Februarie n. 1909. 1. Abonaților la ediția de lux. și cu 12 cor. (Rom. 16 cor.) *trei* volume, pe ales, dintre cele înșirate la vale, sau »Iliada« lui Homer, trad. în versuri de G Murnu (cu ilustrații). 2. Abonaților cu 8 cor. (Rom. 14 cor.) *două* volume pe ales sau »Iliada« cu prețul de 1 cor. 50 fil. în loc de 4 cor.

Volumele aceste sunt: I. Agârbiceanu: »Dela Țară«. — I. Ciocârlan: »Traiul nostru«. — Z. Bârsan: »Ramuri«. — A. Ciura: »Icoane«. — O Goga: »Poezii«. — I. Bârsanul: »Primele versuri«. — M. Cunțan: »Poezii« — A. O. Maior: »Biblioteca copiilor« (vol. II. III. IV). — I. Slavici: »Mara« (roman). — M. Gorkil: »Nuvele«. »Coșbuc G. Költeményei«, traducere în limba maghiară. — E. Farago »Versuri«. *Pentru cheltueli de poştă este a se adăoga 1 cor.*

De-ale desp. „Agnita" al Asociațiunei.

Suntem rugați a da loc următoarelor lămuriri:

Onor. Red. In Nr. 258 al prețuitului DV. ziar, cetind raportul despărțământului Asociațiunei »Agnita« cetit în adunarea ținută în 22 Noemvrie a. c. în Nocrich; între altele la reuniuni și întocmiri românești aflătoare pe teritoriul desp. aflu la pct 4 următoarele: »Cincul-mare: Societatea Românilor dela trei hotară cu capital de cor. 1521·18; 2) Reuniunea de înmormântare din 1904. Membrii 344. Capital cor. 2530·90 Fondul de rezervă cor. 133. 3) Reuniune de cetire și cântări. Are bibliotecă și 60 membrii. 4) Tovărășie pentru asigurarea vitelor. Capital cor. 1600. *Intemeiător la toate d-l Emil Mandocea învățător.*

Acest comunicat — deși scurt — cuprinde mai multe afirmațiuni necorecte, cari pentru orientarea publicului, nu pot a le trece cu vederea. Că de unde a primit biroul desp. datele de mai sus nu știu, dar mă tem că — pentru a-și face reclamă — numai întemeietorul acelora le-a putut da, făr de a se teme că se vor da publicității și mai ales afirmațiunea ultimă.

Adevărul însă e următorul: 1. Societatea Românilor dela trei hotară ce-i drept esistă, dar îi sunt numărate zilele, fiind o turburare așa de mare între membrii, cât nu numai vor să închidă hotarăle — în lipsa statutelor, cari li-s'au respins — ci mulți voesc să comaseze din nou, ca astfel fiecare — sătul de administrația de până acum — să fie stăpân pe moșioara lui, care în urma comasării greșite, s'a micșorat aproape la jumătate.

Această societate prin administrație greșită, a ajuns că nu numai nu dispune de nici un capital, făr' pentru conturbarea unora și a altora în drepturile lor, a fost dejudecată la spese și despăgubiri, pe cari în lipsa de bani până în prezent nu le-a putut achita.

Intemeietorul acestei societăți — care e în agonie — a fost d-l Ioan Mihu fost preot, la al cărui sfat s'au decis Românii să-și facă trei hotară, ceia ce acum aproape toți regretă.

2) Reuniunea de înmormântare de asemenea esistă și încă în starea descrisă, dar cel ce se laudă cu întemeiarea ei, ar face mai bine dacă ș-ar aduce aminte de incorectitățile comise de dânsul în calitate de președinte al acestei reuniuni, în anii primi după întemeiare, cari se păstrează în achiva reuniunii în raportul comisiunei încredințate cu controlarea socotelilor. — Idea de a se înființa această reuniune e a proprietarului Emilian Mihu, care o și conduce până în prezent în calitate de cassar.

3) Reuniune de cetire și cântări încă esistă, dar mi-ar plăcea să-mi răspundă pretinsul intemeiător, ce a lucrat dânsul la întemeierea acestei reuniuni? Nu numai dânsul, dar nici un membru din câți are azi reuniunea nu se poate lăuda cu nimic, ce ar fi ajutat întemeiarea ei; făr se bucură toți de osteneala altora, cari după intemeiare au fost amenințați că vor fi aruncați pe ferești din localul școalei gr. or. unde a fost instalată reuniunea — pentru că au fost uniți. — Că reuniunea ar dispune de bibliotecă, nu-i adevărat, deoarece după neînțelegerile ivite între uniți și neuniți, cu majoritate absolută a membrilor s'a predat în administrarea institutului de credit »Armonia« cu scopul de a o pune la dispoziția poporului doritor de cetit.

4. Tovărășie pentru asigurarea vitelor, nici n'a existat și nici de prezent nu există, deci capitalul de care amintește, că dispune respectiva tovărășie e neadevăr. Există ce-i drept un contract încheiat între proprietarii de vite pe baza căruia, la fiecare caz de primejdie, membrii prin un arunc făcut în proporția vitelor scrise despăgubesc pe respectivul proprietar, căruia din vre-o întâmplare i-a perit vre-o vită. Acel contract — pe lângă aceea că n'a fost aprobat de nime, — n'a fost observat nici chiar de cei încredințați cu conducerea, făcând abuzuri, lăsând să fie despăgubiți și aceia, cari n'au avut vite înscrise; — ba ce-i mai mult — toți membrii ei sunt în nedumerire cu aceea că oare de când există acel contract, cât s'a incasat? cât s'a plătit ca despăgubiri? căci conducătorii ei încă nu și-au dat socoteala despre întrate și eșite, — deși funcționează de 3 ani trecuți.

Acesta e adevărul cu reuniunile și întocmirile românești din Cincul mare uitând d-l întemeiator că în comuna noastră există și un institut de credit și economii, despre care nu amintește în comunicatul de mai sus; deși e singura instituție cu viitorul asigurat.

Mai amintesc că toate instituțiile de mai sus, există abia de 5 ani încoace și dacă conducătorii lor nu s'ar sfâșia pe tema confesională — respective în unii ar fi mai multă sinceritate, — ar putea fi în stare și mai înfloritoare; ba ne-am putea elibera și în cele economice din ghiarele streinilor.

Prietinul adevărului.

ULTIME ȘTIRI.

Budapesta, 24 Decemvrie. Primministrul Wekerle a fost primit eri în audiență de Maj. Sa Monarchul Wekerle a declarat ziariștilor, că scopul audienței sale a fost să informeze pe Maj. Sa despre situația politică din Ungaria. Nu s'a adus însă nici o decisiune în afacerile dela ordinea zilei. Wekerle a mai exprimat speranța, că toate se vor sfârși bine.

Viena, 24 Decemvrie. In l c competent se declară ca falșe zvonurile după cari Austro-Ungaria ar fi oferit Turciei 50 milioane ca despăgubiri pentru anexarea Bosniei și că ar fi fost numiți delegați de ambele părți pentru continuarea tratativelor. E sigur numai că marchizul Pallavicini a comunicat la Viena rezultatul tratativelor cu marele vizir și că în raportul său își exprimă speranța, că se va putea ajunge la o înțelegere. In ce privește boicotul, ieși continuă, se observă tendințe represive.

Berlin, 24 Decemvrie. Din Salonic se telegrafiază că, din ordinul ministrului de războiu, comandantul corpului III de armată a trimis în Franța douăzeci de ofițeri turci, cari să studieze organizarea jandarmeriei din Franța.

MULTE ȘI DE TOATE.

Mortul concediat.

Francezul d'Aglemont, un om de lume căruia îi plăcea să petreacă și să-și risipească banii, pentruca să scape de creditorii săi, într'o bună zi făcu să se răspândească faima că a murit. Intr'o seară frumoasă însă se întâlni cu unul din creditorii săi pe stradă. »D-ta de unde ai răsărit? — îl întrebă mirat creditorul — te știam mort«. »Mort și sunt« zise d'Aglemont trist, »dar fiindcă e timp așa de frumos, păzitorul cimiteriului m'a concediat până la 10 oare seara. Am onoarea să te salut« zise el și dispăru prin mulțime.

*

Străbună de 40 de ani.

Doamna Ela Bertonelle, o cusătoreasă din cvartirul Montmartre din Paris e cea mai tânără străbună din toată lumea. Când i-s'a anunțat nașterea strănepotului său, s'a constatat că ea s'a măritat la vârsta de 14 ani în Milan. Când era de 15 ani a avut o fetiță care s'a măritat la vârsta de 15 ani, iar în al 16-lea an d-na Bertonelle a avut deja un nepot. Va să zică la 31 de ani era deja bunică. Nepotul ei s'a căsătorit când era de 17 ani cu o fată de aceeași etate și după un an, în al 40-lea al vieții sale, d-na Bertonelle s'a văzut și străbună. Soțul ei însă nu s'a putut bucura de aceasta, murind în floarea vieței.

*

Timpul de strălucire al batistei.

Până la începutul secolului trecut batista n'a jucat așa rol mare în toaleta femeilor. Pe timpul lui Ludovic XVI damele purtau în societate aproape totdeauna un evantaliu dar nici când batistă. De-odată însă s'a schimbat lucrul când sceptrul modei a ajuns în mâna Iosefinei, primei soții a lui Napoleon I. Iosefina avea dantura urâtă și pentruca să nu se observe, când vorbia, ea ținea înaintea gurei o batistă din cea mai fină pânză. Ca în toate lucrurile așa și în batistă a introdus ea un lux fără păreche. Artiști desemnau modelele de broderie cari de cele mai multe ori reprezentau ghirlande de flori. Monogramul împărătesei cu coroana imperială aurită deasupra nu lipsea nici când. Intr'o zi Napoleon se juca cu o batistă a soției sale și-i admira nu numai broderia dar și țăsătura cea fină a batistei. »Cât costă așa o batistă?« întrebă el. O damă de onoare îi răspunse: »Fiecare batistă a Majestății Sale împărătesei costă 80 de franci Sire«. »80 de franci!« esclamă Napoleon ca și când n'ar putea crede așa ceva și adăugă zâmbind: »Știi ce doamnă? ia în fiecare seară câte o batistă și acestea într'un an de zile vor face mai mult decât venitul d-tale«. Contesa Walewska, frumoasa amantă poloneză a lui Napoleon o întrecu și pe Iosefina. La Leroy, cel mai bun croitor de dame pe acel timp, ea își comandă 6 batiste de cea mai fină materie, cu monogram și coroană și a plătit pentru ele 576 de franci. Iată și o anecdotă cu privire la timpul de strălucire al batistei: Un tânăr aristocrat care era în pragul însurătoarei, examină într'o zi cheltuelile făcute cu trusoul miresei sale. Nu era om zgârcit și de aceea nici n'a zis nimic când a văzut rochii de mătase și catifea, giuvaericale scumpe și șaluri de cașmir dar când ceti: »3 duzine de batiste — 6200 franci«, i-a trecut pofta de-a se mai însura.

*

Femeia păcălită.

Soția unui ciobotar din Egin (Bavaria) s'a dus într'o zi la o farmacie și a cerut să i-se dea o otravă tare. Farmacistul bănuitor a chemat la sine pe ciobotar și a vorbit mai mult timp cu el. Seara, după ce ciobotarul a cinat o supă foarte gustoasă pregătită de nevastă-sa, e când soția lui sta la pândă în curte, a început a se svârcoli și apoi a căzut mort. Când a văzut nevasta că a murit, s'a suit în pod și a lăsat prin gura podului o funie pe care i-a pus'o bărbatului după gât. S'a suit apoi din nou în pod ca să ridice funia iar bărbatul până atunci și-a scos capul din funie și în locul lui a atârnat tabla de lemn pe care croia el și pe care femeia lui o trăgea în sus neputând să vadă în întunerec cine atârnă de funie. Puțin după aceea a auzit-o pe nevastă-sa văetându-se în mijlocul străzii că bărbatu-său s'a spânzurat. Oamenii au alergat la casa ciobotarului dar acolo au aflat numai tabla de lemn atârnând de funie.

*

Nodul în batistă.

Spălătoresele se întâlnesc mai des cu noduri în batiste, cari servesc la aceea ca omul să-şi aducă aminte de un lucru oarecare. Acesta însă nu e singurul mijloc pentru aşa ceva. Unii îşi prind batista cu un ac de buzunarul hainei şi aşa îşi aduc aminte că au să facă lucrul cutare sau cutare fiind batista un obiect pe care omul îl foloseşte de mai multe ori în decursul zilei. Un psicholog, pentruca să nu i-se observe slăbiciunea memoriei, întrebuinţa altfel batista. El presăra în batistă piper şi praf de tutun. Un oficiant de stat, om bătrân, pentruca să-şi aducă aminte ce are să facă, îşi lega degetul mijlociu cu un firicel de aţă. Toate acestea: nod în batistă, prinderea batistei de buzunar, piper, fir de aţă pe deget etc. au scopul de aţi aduce aminte de un lucru pe care vreai să nu-l uiţi. Altul însă afară de tine nu ştie de ce lucru vreai să-ţi aduci aminte. Unul, mai puţin şiret, îşi puse în pălărie o bucăţică de hârtie pe care era scris lucrul pe care nu voia să-l uite şi de câteori saluta pe cineva, cetia ce scrisese pe hârtie. *D.*

„Călindarul Plugarului".

A apărut în editura tipografiei A. Mureşianu din Braşov **„Călindarul Plugarului" pe 1909.**

Cu apariţiunea lui pe 1909 **„Călindarul Plugarului"** intră în al 17-lea an al existenţei sale.

Convins fiind că cetitorii acestui călindar îi vor face şi de rândul acesta o bună şi caldă primire, învităm pe toţi, dela ţăran până la fruntaşii dela oraş, cu frăţească dragoste să-l cumpere, să-l cetească şi să-l răspândească, ca pe un călindar de care nimănuia până acuma încă nu i-a părut rău că a dat pentru el puţinii bani ce costă.

In partea întâia a **„Călindarului Plugarului"**, aducem datele calendaristice în toată estensiunea, după cari urmează îndrumările necesare, privitoare la poştă, telegraf, la taxele pentru timbre, competinţe etc. Urmează apoi tabela târgurilor din Ardeal, Bănat şi ţara ungurească după listele oficiale ale ministerului ung. de comerciu. Târgurile sunt indicate atât după alfabet, cât şi după lunile anului.

Partea economică conţine următoarele: Asternutul vitelor. Ingrăşatul vitelor. (I. Georgescu). Să ţinem o rânduială anumită la nutrirea vitelor. (A. Nistor). O prelegere poporală despre alegerea şi pregătirea seminţei, de A. Boldor. Animale folositoare şi stricătoare plugăritului şi grădinăritului, (I. Georgescu). Economia şi seceta; (I. Georgescu). Poveţe.

Partea literară are următoarele articole: Baronul lui Toma Vulture, (de I. Rodina). Florile dalbe, colindă, de V. Alexandri). Sărbători vesele, (de Th. Popovici-Grivita). Jubileul „Gazetei Transilvaniei". Poezii poporale. (Constantin Manu învăţ.). Anecdote şi glume: Pân' mi-a esit părul prin căciulă... Dada toşi a murit.... De-ah-ia... Luaţi-l dacă-l aţi vo-tru... Ce a zis David?... Mai mare decât mine nimeni nu-i pe lume. E butrin seracul. Năduful cel mare şi răzbunarea femeei. Mătuşa dela stână. Multe şi de toate. Sfaturi de ale bucătăriei pentru femeile econoame.

Printre articolele de mai sus sunt mai multe ilustraţiuni representând pe neuitaţii Metropoliţi Iosif Sterca Şuluţiu şi Andreiu br. de Şaguna, pe Simeon Bărnuţiu şi Avram Iancu. „Gazeta de Transilvania" (apărută în anul 1838) şi pe directorii ei dela înfiinţarea ei până în ziua de azi etc.

Călindarul Plugarului costă **40 bani (fileri)** esemplarul plus porto postal de 10 bani.

Proprietar: Dr. Aurel Mureşianu.
Redactor respons.: Victor Branisce

Câte-va cuvinte asupra boalelor secrete.

E trist, — dar în realitate adevărată că în vremea de azi e bătătoare la ochi mulţimea acelor oameni, a căror sânge şi sucuri trupeşti sunt atrofiate şi cari în urma uşurinţei din tinereţe şi prin deprinderi rele şi-au sdruncinat sistemul nervos şi puterea spirituală. **E timpul suprem ca acestei stări îngrozitoare să se pună capăt.** Trebue să fie cine-va care să dea tinerimei deslusiri binevoitoare, sincere şi amănunţite în tot ce priveşte viaţa sexuală, trebue să fie cine-va căruia oamenii să-şi încredinţeze fără teamă, fără sfială şi cu încredere necazurile lor secrete. Dar nu e în deajuns însă a destăinui aceste necazuri ori şi cui, ci trebue să ne adresăm unui astfel de medic specialist, conştiinţios, care ştie să dea asupra vietei sfaturi bune sexuale şi ştie a ajuta şi morburilor ce deja eventual există, **atunci apoi va înceta existenţa boalelor secrete.**

De e chemare atât de măreaţă şi pentru acest scop e institutul renumit în toată ţara al **D-rului PALOCZ, medic de spital, specialist,** (**Budapesta, VII., Rákóczi-ut 10**), unde pe lângă discreţia cea mai strictă primeşte ori-cine (atât bărbaţii cât şi femeile) deslusiri asupra vieţei sexuale, unde sângele şi sucurile trupeşti ale bolnavului se curăţă, nervii i-se întăresc, tot organismul i se eliberéză de materiile de bólă, chinurile sufleteşti i-se linişteso.

Fără conturbarea ocupaţiunilor dilnice dr. **PALOCZ** vindecă deja de ani de dile repede şi radical **cu metodul său propriu de vindecare,** chiar şi cazurile cele mai neglese, ranele sifilitice, *boalele de ţeve băşică, nervi şi şira spinării, începutul şi de confusie a minţei, urmările onanieirei ale sifilisului, erecţiunile de paimă, slăbirea puterei bărbăteşti (impotenţa), vătămăturil, boalele de sânge, de piele şi toate boalele o ganelor sexuale femeeşti.* **Pentru femei e salâ de aşteptare separată şi eşire separată.** In cea-ce priveşte cura, depărtarea nu este piedecă, căci dacă cine-va, din ori-ce cauză n'ar putea veni în persoană, atunci cu plăcere i-se va da răspuns amănunţit foarte discret prin scrisoare (în epistolă e de ajuns a se înlătura numai marca de răspuns). **Limba română se vorbeşte perfect.** După în heierea curei, epistolele se ard, ori la dorinţă se retrimit fie cărnia. Institutul se îngrijeşte şi de medicamente speciale. Vizitele se primesc începând dela 10 ore a. m. până la 5 óre p. m., (Duminecă până la 12 óre a. m.)

Adresa: Dr. **PALOCZ**, medic de spital specialist, Budapesta, VII. Rákóczi-ut 10.

Cursul la bursa din Viena.

Din 23 Decemvrie n. 1908

Renta ung. de aur 4%	109 80
Renta de corone ung. 4% . . .	91 10
Imp. căi. fer. ung. in aur 3½%	80 95
Imp. căil. fer. ung. in argint 4½%	92 35
Bonuri rur ale croate-slavone	93 50
Impr. ung. cu premii	185 50
Losuri pentru reg. Tisei şi Segliedin	141 —
Renta de hârtie austr. 4⅕%	94 35
Renta de argint austr. 4⅕%	94 35
Renta de aur austr. 4% . .	114 80

Renta de corone austr. 4% . . .	94 40
Bonuri rurale ungare 3½% . . .	84 35
Losuri din 1860	151 50
Acţii de-ale Băncei ung. de credit	720 —
Acţii de-ale Băncei austr. de credit	620 25
Acţii de-ale Băncei austro-ung. .	1730.—
Napoleondori.	19 10
Mărci imperiale germane . . .	1 7 15
London vista	239.72½
Paris vista.	95.40
Note italiene.	95.10

Cursul pieţei Braşov

Din 24 Decemvrie n. 1908.

	Cump.	Vênd.
Bancnote rom.	18.64	18.72
Argint român	18 50	18.70
Lire turcesci	21.40	21.70
Scris. fonc. Albine 5%	100.—	101.—
Ruble Rusesci	2.51½	2.53
Napoleondori.	19.04	19.12
Galbeni	11.20	11.40
Mărci germane	117.20	117·20

MARE vânzare de Crăciun!

Preţuri de ocasie!

Despărţământul pentru Dame:		Despărţământul pt. bărbaţi:	
Balton scurt de postav, de iarnă	K 16·—	Costume de Chevio şi Camgarn	K 21·—
Balton scurt de postav, de iarnă	„ 20·—	Baltoane de iarnă	„ 22·—
Balton cu pluş presat	„ 25·—	Baltoane de iarnă scurte	„ 16·—
Balton cu pluş de mătase	„ 45·—	Baltoane ulster	„ 20·—
Balton cu blană	„ 60·—	Costum fin	„ 15·—
Mantale de teatru	„ 40·—	Balton de iarnă fin	„ 16·—
Costume	„ 26·—	Costum de copii	„ 7·—
Rochi singuratice	„ 10·—	Balton de iarnă de copii	„ 10·—
Baltoane de copii	„ 12·—	Bunde pentru oraş	„ 80·—
Mantale de copii	„ 10·—	Bunde de voiaj	„ 50·—
Bluse de flanelă	„ 4·—	Balton scurt blănit	„ 26·—
Bluse de catifea	„ 10·—	Pantaloni de bărbaţi	„ 6·—
Capoate de flanele	„ 12·—	Pantaloni de băeţi	„ 4·50
Boa colier	„ 5·—	Pantaloni de copii	„ 3·50

Magazinul de haine J. ASCHER

Braşov, Târgu Inului Nr. 26.

Preţuri fixe. 437,4—10. **Telefon 339.**

Institut indigen. Banca de asigurare

„TRANSILVANIA“

din Sibiiu

intemeiată la anul 1868

în Sibiiu, strada Cisnădiei nr. 5 (edificiile proprii), asigurează în cele mai avantagioase condiţii:

contra pericolului de incendiu şi esplosiune,

edificii de ori-ce fel, mobile, mărfuri, vite, nutreţuri şi alte producte economice etc.

asupra vieţii omului

în toate combinaţiile, capitale pentru casul morţii şi cu termin fix, asigurări de copii, de studii, de zestre, rente pe vieaţa întreagă etc. etc.

Asigurări poporale fără cercetare medicală.

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului.

Valori asigurate contra incendiului: **95,816.412 cor.**

Capital asigurat asupra vieţii: **9,882.454 coroane.**

Dela întemeiare institutul a solvit:

pentru despăg. de incendii **4,484,278·83 c.**, pt. capitale asig. pe vieaţă **4,028,113·12 c.**

Oferte şi informaţiuni se pot primi dela: **Directiunea în Sibiiu, strada Cisnădiei nr. 5 etagiul I., curtea I.**, şi prin agenturile principale **din Arad, Braşov, Bistriţa, Cluj, şi Oradea-mare**, precum şi dela subagenţii din tóte comunele mai mari.

Primul atelier român de curelărie.

Cele mai bune hamuri.

Primul atelier de curelar român

VASILIE MUSCALU

BRAŞOV, Strada nouă, Nr. 7.

Am onoare a recomanda On. Public din Braşov şi jur

Atelierul meu de curelărie

provăzut cu tot felul de **hamuri de lucs şi pentru lucru din piele de blanc**, precum şi tót felul de curele de încins, d. e. **şerpare de piele de tot felul: negre, galbine, de covor cu ţinte,** care este sub conducerea mea proprie.

Se primesc şi **reparaturi** de tot felul, d. e. **cufere, geante de călătorie şi pungi.**

Totodată mai fac cunoscut, că în depozitul meu să află gata: **plosci de lemn în orice mărime, îmbrăcate în curele fine.**

Cu stimă **Vasilie Muscalu.**

Comande se fac şi prin poştă.

PREŢURI MODERATE.

„Gazeta Transilvaniei“ cu numĕrul à **10 fileri** se vinde la zaraful **Dumitru Pop**, la tutungeria de pe parcul Rudolf şi la **Eremias Nepoţii.**

Fondată în anul 1858

ANKER

SOCIETATE PENTRU ASIGURAREA VIEŢII ŞI DE RENTE

Direcţiunea pentru Ungaria: BUDAPEST

PÂNĂ LA ISPRĂVIREA ZIDIREI PALATULUI ANKER

V., ERZSÉBET-TÉR Nr. 13.

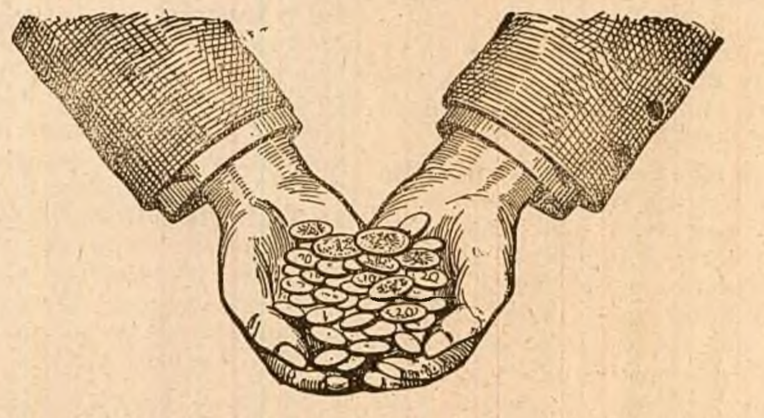
Averea Societăţii: **174 milioane Coroane.**
Plătit până acuma: **338** „ „
Starea asigurărilor: **538** „ „

In Ungaria sunt plasate din averea Societăţii **30 milioane cor.** Societatea asigură capitale pentru cazuri de **moarte şi supravieţuiri** cu premii fixe şi moderate. De curând s'a introdus o modalitate nouă de asigurări, care împreună avantajiile.

Asigurări pe viaţă şi penziune.

In cazuri de **invaliditate**, în urma de boală, sau accidente, nu se mai plăteşte premiile, şi asiguratul primeşte cât durează timpul asigurărei o rentă de 5% sau 10% din capitalul asigurat. Suma asigurată 'i se plăteşte deplin la caz de moarte sau supravieţuire.

Informaţii dă Direcţiunea pentru Ungaria şi D-nul **Adolf Tibanyi**, agent principal pentru Transilvania în Cluj. (443,1—2.)



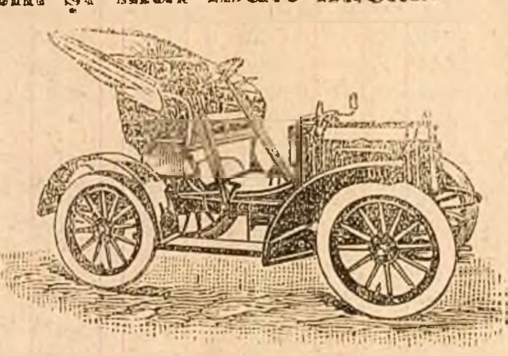
Fie-care posesor a unei

Trăsuri-motor a lui PUCH!

economiseşte mulţi bani şi mai mult năcaz.

Bicicle motor:

Siguranţă mare:
HP. (35 Kg.) 2½, 2¾, 3½, 4, 5 & 6 HP.



Automobile:

construcţie simplă. Executare solidă:
8/9, 9/10, 14/16, 20/25 HP.

Benzin. Uleiu. Părţi constitutive Pneumatice.

Reparaturi de automobile.

Reprezentant: MICHAEL MOOSER, Braşov, Strada Porţii 39.

Cruce sĕu stea duplă electro-magnetică

Patent Nr. 86967.

Nu e crucea lui Volta. **Vindecă şi învioréză**



Nu e mijloc secret. **pe lângă garanţie.**

Deosebită atenţiune e a se da împrejurării, că acest aparat vindecă boale vechi de 20 ani.

Aparatul acesta vindecă şi foloseşte contra: durerilor de cap şi dinţi, migrene, neuralgie, împedecarea circulaţiunei sângelui, anemie, ameţeli, ţiuituri de ureche, bătaie de inimă, sgârciuri de inimă, asmă, auqul greu, sgârciuri de stomac, lipsa poftei de mâncare, receală la mâni şi la picióre, reumă, podagră, ischias, udul în pat, influenţa, insómnie, epilepsia, circulaţia neregulată a sângelui şi multor altor bole, cari la tractare normală a medicului se vindecă prin electricitate. — *In cancelaria mea se află atestate încurse din tóte părţile lumii, cari preţuesc cu mulţămire invenţiunea mea şi ori-cine póte examina aceste atestate.* Acel pacient, care în decurs de 45 dile nu se va vindeca, i-se retrimite banii. Unde ori-ce încercare s'a constatat zădarnică, rog a proba aparatul meu.

Atrag atenţiunea P. T. public asupra faptului, că *aparatul meu nu e permis se se confunde cu aparatul „Volta“, de óre-ce „Ciasul-Volta“* atât în Germania cât şi în Austro-Ungaria a fost *oficios oprit*, fiind nefolositor, pe când **aparatul meu e în genere cunoscut apreciat şi cercetat.** Deja ieftinătatea **crucei mele electro-magnetice** o recomandă îndeosebi

Preţul aparatului mare e 8 cor. folosibil la morburi, cari nu sunt mai vechi de 15 ani.

Preţul aparatului mic e 6 cor. folosibil la copii şi femei de constituţie fórte slabă.

Expediţie din centru şi locul de vândare pentru ţeră şi streinătate etc.

MÜLLER ALBERT, Budapesta, V 28, Strada VADÁSZ 34, colţul strada Kálmán.